

Briuselis, 2025 m. gruodžio 4 d.
(OR. en)

15573/25

CORDROGUE 153
SAN 751
JAI 1848
RELEX 1511
EUDA
EUROPOL

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. gruodžio 4 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2025) 743 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI dėl ES narkotikų strategijos

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 743 final.

Priedama: COM(2025) 743 final

Briuselis, 2025 12 04
COM(2025) 743 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl ES narkotikų strategijos

IVADAS

Europa susiduria su dideliais saugumo, sveikatos ir socialiniais iššūkiais, susijusiais su neteisėta prekyba narkotikais ir jų vartojimu. Tai daro didelį poveikį mūsų miestelių, miestų ir vietos bendruomenių saugai ir saugumui. Dėl augančių, kompleksinių ir agresyvių narkotikų rinkų didėja nusikalstamumas, priklausomybės mastas, perdozavimo atvejų skaičius, infekcinių ligų plitimo mastas¹ ir dar labiau prastėja aplinkos būklė, o tai lemia bendruomenių destabilizavimą² ir viešųjų išteklių mažėjimą.

Neteisėta narkotikų gamyba, prekyba jais ir jų platinimas yra **auganti ir besivystanti pasaulinio masto nusikalstama komercinė veikla**. ES pusė pavojingiausių nusikaltėlių tinklų užsiima prekyba narkotikais, o daugiau kaip du trečdaliai naudoja smurtą³. Pastaraisiais metais labai padidėjo **kokaino srautai į Europos uostus** tiesiogiai iš Lotynų Amerikos arba per Vakarų Afriką⁴. **Nusikaltėlių tinklai naudoja informacines technologijas ir pritaiko savo *modi operandi***, kad išvengtų aptikimo ir prisitaikytų prie kontrolės priemonių. Jie įvairina prekybos narkotikais veiklą, rinkdamiesi mažiau kontroliuojamus maršrutus, ir plečia savo veiklą internete, naudodamiesi e. prekybos platformomis ir socialiniais tinklais, anoniminimo ir šifravimo priemonėmis. Jie naudoja narkotikų pirmtakus, įskaitant jų propirmtakius, ne pagal paskirtį ir jais neteisėtai prekiauja sintetinių narkotikų gamybos tikslais. Šie nusikaltėliai į mūsų visuomenę įsiskverbia **naudodami smurtą, be kita ko, vykdomą nepilnamečių**, taip didindami visuomenės nesaugumą ir destabilizuodami bendruomenes, šeimas ir ekonomiką.

Narkotikų vartojimas ir toliau kelia didelių **sveikatos problemų ES**, ypač jaunimui. Didėjant kokaino vartojimo mastui ir atsirandant naujų psichoaktyviųjų medžiagų, didėja **apsinuodijimo** ir su narkotikais susijusių mirčių **rizika** – 2023 m. iš viso jų buvo beveik 7 500⁵. Šie pokyčiai daro didelį spaudimą stebėsenos sistemoms ir **trukdo veiksmingo gydymo ir žalos mažinimo pastangoms**. Net ir socialiai integruotos grupės vis dažniau vartoja stimuliantus, pvz., kokainą, rizikuodamos patirti didelį poveikį sveikatai ir ilgalaikę žalą. Narkotikų vartojimas kelia grėsmę įvairių grupių, ypač tų, kurios jau yra pažeidžiamoje padėtyje, sveikatai ir socialiniam stabilumui.

Galiausiai, **narkotikų gamyba ir prekyba jais kenkia aplinkai**, nes išmetamos toksinės cheminės atliekos ir naikinamos buveinės, daromas poveikis vietos bendruomenių gyvenamajai erdvei, o teisėsaugai tenka sudėtinga užduotis saugiai sunaikinti narkotikų laboratorijas ir atliekų sąvartynus.

Šias grėsmes visų valstybių narių piliečiai jaučia savo kasdiniame gyvenime. Neseniai atliktoje „Eurobarometro“ apklausoje keturi iš dešimties respondentų nurodė, kad prekyba narkotikais ir narkotikų vartojimas yra didelės problemos jų vietovėse, o daugiau kaip trečdalis manė, kad pastaraisiais metais problemų padaugėjo⁶.

¹ Europos Sąjungos narkotikų agentūra (EUDA) (2025 m.), „2025 m. Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai“.

² Europos Komisija (2024 m.), „Eurobarometro“ apklausa dėl narkotikų poveikio vietos bendruomenėms.

³ Europolas (2024 m.), *Decoding the EU's most threatening criminal networks* (liet. „Didžiausią grėsmę keliančių ES nusikaltėlių tinklų aptikimas“).

⁴ UNODC, *2025 m. pasaulinė ataskaita dėl narkotikų*.

⁵ EUDA (2025 m.), „2025 m. Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai“.

⁶ Europos Komisija (2024 m.), „Eurobarometro“ apklausa dėl narkotikų poveikio vietos bendruomenėms.

Kad galėtų spręsti didėjančias narkotikų vartojimo ir prekybos jais problemas, Europos Sąjunga turi laikytis plataus užmojo kovos su narkotikais politikos požiūrio. Šia strategija Komisija nustato tolesnius veiksmus, kuriais siekiama **apsaugoti piliečių gerovę, gerinti visuomenės sveikatą ir užtikrinti saugumą**, kartu skatinant vadovautis **plataus pobūdžio požiūriu, siekiant užkirsti kelią žalai ir skatinti atsprias, klestinčias bendruomenes bei saugoti aplinką**. Tai strategija, kuri padės sustiprinti **ES pasirengimą dabartiniams ir būsimiems iššūkiams, susijusiems su narkotikais, ir atsaką į juos**.

NARKOTIKŲ STRATEGIJOS PAGRINDINĖS NUOSTATOS. TIKSLAI IR PAGRINDINIAI PRINCIPAI

Strategija, kuria dar kartą patvirtinamas ES įsipareigojimas laikytis **subalansuoto ir plataus pobūdžio požiūrio**, siekiama pažaboti narkotikų vartojimą ir kovoti su organizuotu nusikalstamumu stiprinant **moksliniais įrodymais** grindžiamas sveikatos, socialines ir saugumo priemones. Organizuotos nusikalstamos grupės naudojasi teisinėmis spragomis ir politikos skirtumais, o **narkotikų aplinka** sparčiai kinta. Todėl strategijoje skatinamas **integruotas požiūris** į kovos su narkotikais politiką, propaguojant koordinavimą ES, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Ji apima saugumo, sveikatos ir socialines priemones, kuriomis siekiama apsaugoti nuo galimų su narkotikais susijusių krizių, užtikrinant, kad piliečiai ir bendruomenės būtų apsaugoti ir būtų sumažinta žala.

Strategija skatinamas visapusiškas suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimas taikant **visos visuomenės įtraukimo požiūrį**, stiprinant sektorių ir partnerių bendradarbiavimą ir aktyviai įtraukiant pilietinę visuomenę.

Suprantant, kad narkotikų gamyba, prekyba jais ir jų vartojimas yra tarpusavyje susiję, ir pripažįstant, kad su padėtimi narkotikų srityje susiję iššūkiai peržengia nacionalines sienas, strategija skatinamas **koordinuotas tarptautinis atsakas** bendradarbiaujant su pasauliniais partneriais. Strategijos tikslas – formuoti kovos su narkotikais politiką ES ir **nacionaliniu** lygmenimis ir teikti ES veiklai **tarptautiniu mastu** naudingos informacijos.

Strategija grindžiama **penkiais ramsčiais**, kuriais siekiama:

- 1) **stiprinti ES ir valstybių narių pasirengimą numatyti** su narkotikais susijusias grėsmes sveikatai ir saugumui ir į jas **reaguoti**;
- 2) **apsaugoti visuomenės sveikatą** taikant įrodymais pagrįstus prevencijos metodus ir gydymą;
- 3) **didinti saugumą ir apsaugoti visuomenę** sprendžiant narkotikų gamybos ir prekybos jais problemas ir kovojant su nusikaltėlių įsiskverbimu;
- 4) **spręsti su narkotikais susijusios žalos problemą**, kad būtų apsaugoti asmenys ir visuomenė, taikant priemones, kuriomis sprendžiami klausimai, susiję su asmens sveikata, taip pat socialine žala ir žala aplinkai, ir
- 5) **užmegzti tvirtus partnerystės ryšius**, visų pirma su trečiosiomis šalimis ir regionais, siekiant spręsti narkotikų problemą.

Strategija grindžiama ES vertybėmis⁷ ir ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintomis pagrindinėmis teisėmis⁸. Ji parengta remiantis tarptautine teise, visų pirma tarptautinėmis narkotikų kontrolės konvencijomis, Jungtinių Tautų Chartija, ir įgyvendinama laikantis tarptautinės žmogaus teisių teisės. Ji dera su pasauliniais įsipareigojimais, pavyzdžiui, 2016 m. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos specialiosios sesijos baigiamuoju dokumentu⁹, 2019 m. ministrų deklaracija¹⁰, aukšto lygio deklaracija dėl 2024 m. laikotarpio vidurio peržiūros¹¹ ir JT darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 m.¹²

Strategija grindžiama 2021–2025 m. ES narkotikų strategijos ir veiksmų plano vertinimu¹³, kuriame pabrėžiama jų vertė, kartu akcentuojant į rezultatus orientuoto požiūrio poreikį. Ji grindžiama su narkotikais susijusios padėties stebėseną, kurią vykdo atitinkamos ES agentūros, visų pirma Europos Sąjungos narkotikų agentūra (EUDA), kuri plačiai pripažįstama kaip mokslinės kompetencijos su narkotikais susijusiais klausimais centras ir kuriai pavesti didesni įgaliojimai ir patikėtas naujas svarbus vaidmuo gerinant Sąjungos parengtį¹⁴, ir Europolas, kuris teikia patikimas žvalgybos informacija grindžiamas analizės teisėsaugos pastangoms remti. Ji apima svarų nuolatinio dialogo su valstybėmis narėmis ir specialių praktinių seminarų už kovos su narkotikais politiką atsakingame Tarybos parengiamajame organe indėlį, taip pat vertingą pilietinės visuomenės grupių, pavyzdžiui, Pilietinės visuomenės forumo narkotikų klausimais, indėlį. Strategija yra vienas iš pagrindinių Europos vidaus saugumo strategijos („ProtectEU“)¹⁵ rezultatų ir ji yra suderinta su ES pasirengimo krizėms strategija¹⁶, Europos sveikatos sąjunga¹⁷, įskaitant sustiprintą ES sveikatos saugumo sistemą¹⁸, ir Komisijos pasiūlymu dėl naujų taisyklių dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių)¹⁹.

⁷ Visų pirma nustatytos Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje.

⁸ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, OL C 326, 2012 10 26, p. 391.

⁹ 2016 m. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos specialiosios sesijos pasaulinės narkotikų problemos klausimais baigiamasis dokumentas „Mūsų bendras įsipareigojimas veiksmingai spręsti ir įveikti pasaulinę narkotikų problemą“.

¹⁰ 2019 m. ministrų deklaracija dėl veiksmų stiprinimo nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygmenimis siekiant įgyvendinti mūsų bendrus įsipareigojimus spręsti ir įveikti pasaulinę narkotikų problemą.

¹¹ Narkotinių medžiagų komisijos aukšto lygio deklaracija dėl 2024 m. laikotarpio vidurio peržiūros, atsižvelgiant į 2019 m. ministrų deklaraciją.

¹² 2015 m. spalio 21 d. Jungtinių Tautų (JT) Generalinės Asamblėjos rezoliucija „Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“, A/RES/70/1.

¹³ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „2021–2025 m. ES narkotikų strategijos ir 2021–2025 m. ES narkotikų veiksmų plano vertinimo santrauka“, SWD(2025) 188 *final*; Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „2021–2025 m. ES narkotikų strategijos ir 2021–2025 m. ES narkotikų veiksmų plano vertinimas“, SWD (2025) 187 *final*.

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_1936

¹⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „„ProtectEU“ – Europos vidaus saugumo strategija“, COM(2025) 148 *final*.

¹⁶ Bendras komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl *ES pasirengimo krizėms strategijos*, JOIN(2025) 130 *final*.

¹⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „*Europos sveikatos sąjunga. Bendri veiksmai dėl žmonių sveikatos*“, COM(2024) 206 *final*.

¹⁸ 2022 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2371 dėl didelių tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1082/2013/ES (Tekstas svarbus EEE), OL L 314, 2022 12 6, p. 26–63.

¹⁹ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų stebėsenos ir kontrolės, kuriuo panaikinami reglamentai (EB) Nr. 273/2004 ir (EB) Nr. 111/2005 (COM(2025) 747 *final*).

Atkreipdama dėmesį į vertinimo rezultatus, iš kurių matyti, kad reaguojant į su narkotikais susijusią padėtį reikia pasiūlyti **operacinių atsakomųjų veiksmų**, Komisija papildė strategiją specialiu **ES kovos su neteisėta prekyba narkotikais veiksmų planu**, kuriuo siekiama išardyti organizuotus nusikaltėlių tinklus, užsiimančius prekyba narkotikais, nukreipiant veiksmus į jų naudojamus maršrutus ir nusikalstamus metodus. Remiantis strategijoje nustatytais prioritetais, veiksmų plane išdėstyti skubūs konkretūs veiksmai, kurių ES lygmeniu reikia imtis 2026–2030 m. Į šį veiksmų planą įtraukta 19 operacinių veiksmų, kuriais visų pirma bus įvykdytas strateginis įsipareigojimas stiprinti ES saugumą, taip pat gerinti pasirengimą, šalinti jaunimo verbavimo daromą žalą ir užmegzti tvirtus partnerystės ryšius kovojant su prekyba narkotikais.

I. PASIRENGIMO IR REAGAVIMO GERINIMAS

Neteisėtų narkotikų pasiūlos ir paklausos dinamika sparčiai kinta, o šį kitimą skatina įtakingi pasauliniai nusikaltėlių tinklai ir geopolitiniai bei technologiniai pokyčiai²⁰. Sparčiai atsiranda naujų, potencialiai toksiškesnių ir didesnę priklausomybę sukeliančių psichoaktyviųjų medžiagų, todėl didėja apsinuodijimo ir su narkotikais susijusių mirties atvejų rizika. Labai svarbu stiprinti Europos pasirengimą su narkotikais susijusių sveikatos, socialinių ir saugumo aspektų srityje.

1 strateginis prioritetas. Stiprinti ES pasirengimą kovoti su grėsmėmis, susijusiomis su narkotikais

ES turi aktyviau stebėti su narkotikais susijusią padėtį ES, atnaujinti savo duomenų rinkimo, analizės ir sklaidos sistemas bei tinklus, kad galėtų geriau numatyti naujus su narkotikais susijusius iššūkius ir į juos reaguoti, be kita ko, taikydama pasirengimo priemones ir kitus įrodymais pagrįstus atsakomuosius veiksmus.

1.1. Informuotumo apie riziką didinimas ir ES perspektyvinis požiūris

ES informuotumo apie padėtį didinimas reiškia jos gebėjimo greitai analizuoti besiformuojančias tendencijas ir dalytis duomenimis apie jas gerinimą. EUDA teikia būtinas priemones, pavyzdžiui, Europos teismo ekspertizės ir toksikologijos laboratorijų tinklą, kuris turi būti veiksmingai plėtojamas siekiant sustiprinti ES parengtį.

ES agentūros, visų pirma EUDA ir Europolas, turėtų **pagerinti ES lygmeniu vykdomos su narkotikais susijusios padėties stebėsenos savalaikiškumą**, glaudžiai bendradarbiaudamos su valstybėmis narėmis. EUDA padės valstybėms narėms gerinti vienodą duomenų rinkimą, naudodama tokius šaltinius kaip ES statistikos tarnybos (Eurostato) geoerdvinės žvalgybos priemonės ir Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (ECDC) duomenys. Ji taikys novatoriškus ankstyvųjų signalų, rodančių su narkotikais susijusios padėties pokyčius, nustatymo metodus, remdamasi esamomis ligoninių skubiosios pagalbos skyrių, švirkštų liekanų ar komunalinių nuotekų duomenų analizėmis.

Atsižvelgiant į spartų ir nuolatinį naujų medžiagų atsiradimą, labai svarbu **greitai dalytis informacija visoje ES**. Tuo tikslu EUDA atnaujins ES ankstyvojo perspėjimo sistemą, kad būtų galima greitai nustatyti naujas psichoaktyvias medžiagas, stebėti jų sudėtį ir potenciją, įvertinti

²⁰ Europolas (2025 m.), *Europos Sąjungos sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimas. Sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo DNR pokyčiai*.

jų žalą ir sistemingai teikti šią informaciją valstybėms narėms. Europos teismo ekspertizės ir toksikologijos laboratorijų tinklas padės keistis informacija ir teiks ES specialistų ekspertines žinias. Be to, tam tikrais didelės tarpvalstybinio pobūdžio grėsmės sveikatai atvejais valstybių narių institucijos arba Komisija turi pateikti perspėjimą Skubaus įspėjimo ir reagavimo sistemoje²¹, kad būtų užtikrintas veiksmingesnis reagavimas.

Galiausiai ES ir valstybės narės turėtų stiprinti savo **prognozavimo pajėgumus**, pasitelkdamos naujas ir esamas duomenų sistemas. Tai padės numatyti vidutinės trukmės ir ilgalaikius narkotikų tendencijų pokyčius, pavyzdžiui, skaitmenizacijos poveikį, riziką jaunimui ir sintetinių narkotikų kiekio didėjimą. EUDA aktyviau vykdys perspektyvų vertinimo ir prognozavimo veiklą, kad nustatytų narkotikų rinkų trūkumus, įskaitant skaitmenizacijos poveikį, galimą naujų sintetinių narkotikų poveikį ir iššūkius, kylančius dėl politikos pokyčių.

1.2. ES reagavimo pajėgumų stiprinimas

ES turi būti geriau pasirengusi reaguoti į kylančias su narkotikais susijusias grėsmes. Šiuo tikslu EUDA, bendradarbiaudama su nacionaliniais ekspertais, **parengs naujų su narkotikais susijusių grėsmių sveikatai ir saugumui vertinimus**. Vertinimai apims aiškias reagavimo galimybes siekiant padėti sumažinti grėsmes tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu²². ES pasirengimas turi apimti naujų stiprių sintetinių narkotikų plitimą. Todėl EUDA inicijuos grėsmės vertinimą, skirtą labai stipriems sintetiniams opioidams Europoje.

Be to, papildydamos ES pastangas pagal Sąjungos sveikatos krizių prevencijos, pasirengimo joms ir reagavimo į jas planą²³, valstybės narės turėtų parengti **nacionalines pasirengimo ir reagavimo priemones**. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad pagal jų sistemas būtų galima numatyti grėsmes, užkirsti joms kelią ir jas sumažinti, be kita ko, greitai pasitelkiant medicininės atsako priemones ir išteklius žalai sumažinti.

EUDA taip pat skelbs tikslinius skubius įspėjimus apie didelę su narkotikais susijusią riziką sveikatai ir saugumui, pavyzdžiui, labai stiprius sintetinius narkotikus, pasitelkdama **Europos perspėjimo apie narkotikus sistemą**²⁴. Ši perspėjimo sistema padės veiksmingai ir laiku pranešti apie riziką, nes ji bus susieta su nacionalinėmis perspėjimo sistemomis ir informacija galės tiesiogiai pasiekti sveikatos priežiūros specialistus ir teisėsaugos pareigūnus.

1.3. Mokslinių tyrimų pastangų sutelkimas

Pastangos ES ir nacionaliniu lygmenimis turėtų būti sutelktos į mokslinių tyrimų spragų, susijusių su narkotikų vartojimo elgsena, gydymo galimybėmis, kombinuotu narkotikų vartojimu, psichikos sveikatos sutrikimais ir prekybos narkotikais poveikiu visuomenei, supratimo gerinimą. Vesdama

²¹ 2022 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2371 dėl didelių tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1082/2013/ES, OL L 314, 2022 12 6, p. 26.

²² Užtikrinant sinergiją su prevencijos, pasirengimo ir atsako veiksmų planavimo vertinimu pagal Reglamento (ES) 2022/2371 dėl didelių tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai 8 straipsnį.

²³ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, kuriuo pristatomas Sąjungos sveikatos krizių prevencijos, parengties ir atsako į jas veiksmų planas, SWD(2025) 393 *final*.

²⁴ 2023 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/1322 dėl Europos Sąjungos narkotikų agentūros (EUDA), kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1920/2006, OL L 166, 2023 6 30, p. 6–13.

dialogus mokslinių tyrimų klausimais²⁵ ES siekia sudaryti palankesnes sąlygas **dalytis žiniomis ir nustatyti mokslinių tyrimų prioritetus**. EUDA sukurs su narkotikais susijusių mokslinių tyrimų duomenų bazę ir žinių bendruomenę, suburdama politikos formuotojus, mokslininkus, pilietinę visuomenę ir atitinkamų sričių ekspertus, kad būtų užpildytos kritinės žinių spragos. Siekdama skatinti saugumo pramonės inovacijas, kuriomis tiesiogiai naudotūsi teisėsauga, Europos Komisija nustatys neatidėliotinus teisėsaugos technologinius ir operacinius poreikius kovojant su organizuotu nusikalstamumu, įskaitant prekybą narkotikais.

Inovacijos tebėra labai svarbios kovojant su naujomis grėsmėmis sveikatai ir saugumui, kurias kelia narkotikai, pavyzdžiui, naujos psichoaktyviosios medžiagos ir naujos vartojimo formos, įskaitant garinimą. Pasitelkdamas naujas technologijas ir dirbtinį intelektą, ES ir valstybės narės turėtų užtikrinti tinkamą finansavimą, skirtą inovacijoms, kuriomis tobulinamos aptikimo technologijos, apimančios į jas integruotą dirbtinį intelektą, kad būtų galima greitai nustatyti pirmtakus prie ES sienų ir padėti teisėsaugos institucijoms sunaikinti narkotikų gamybą. Komisija koordinuos novatoriškos praktikos sklaidą narkotikų sektoriaus subjektams, padedant Europolui ir EUDA. Siekiant gerinti žvalgybos vaizdo sistemą, **reikia plėtoti novatoriškas priemones, padedančias nustatyti gamybos vietas kaimo vietovėse, neteisėtos prekybos koridorius ir rizikos aplinkai zonas**. Turėtų būti rengiami teisėsaugos techninių įgūdžių tobulinimo mokymai, papildomi vykdomais moksliniais tyrimais, kuriais siekiama tobulinti žvalgybos vaizdo sistemą, užtikrinant visapusišką su narkotikais susijusių problemų supratimą ir veiksmingą atsaką į jas.

Pasitelkdamas ES mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo programas, Komisija skatins mokslinius tyrimus, kuriais siekiama suprasti su narkotikų vartojimu susijusius sutrikimus ir elgsenos modelius ir kartu tobulinti naujoviškus stimuliantų vartojimo gydymo būdus bei saugiai naudoti opioidus ir psichoaktyvias medžiagas medicinos tikslais. Siekiant optimizuoti sveikatos priežiūros ir socialines sistemas, labai svarbu skatinti skaitmenines priemones ir sveikatos priežiūros taikomąsias programas.

Šiomis aplinkybėmis Europos sveikatos duomenų erdvė (ESDE) palengvins saugią prieigą prie elektroninių sveikatos duomenų visose valstybėse narėse, remdama mokslinius tyrimus, inovacijas ir viešosios politikos formavimą su narkotikais susijusių sveikatos tendencijų, gydymo rezultatų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų poveikio srityse²⁶.

Pagrindiniai prioritetai

Komisija ir valstybės narės, padedant atitinkamoms ES agentūroms, turėtų:

- **sudaryti palankesnes sąlygas dalytis žiniomis ir nustatyti mokslinių tyrimų prioritetus vedant dialogus mokslinių tyrimų klausimais;**
- **koordinuoti operatyvinę paramą ir novatoriškos praktikos bei sprendimų sklaidą atitinkamiems subjektams narkotikų sektoriuje.**

²⁵ Kasmetinis keitimasis informacija apie su narkotikais susijusius mokslinius tyrimus Narkotikų horizontaliojoje darbo grupėje siekiant stiprinti politikos ir mokslinių tyrimų sąsajas ir bendradarbiavimą ES lygmeniu, pradėtas remiantis 2009 m. gruodžio mėn. Tarybos išvadomis dėl ES mokslinių tyrimų neteisėtų narkotikų srityje pajėgumų stiprinimo (dok. 17177/09).

²⁶ 2025 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2025/327 dėl Europos bendros sveikatos duomenų erdvės, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2011/24/ES ir Reglamentas (ES) 2024/2847, OL L, 2025/327, 2025 3 5.

Pagal išplėstus įgaliojimus EUDA:

- atnaujins ES ankstyvojo perspėjimo sistemą, kad būtų galima greitai ir sistemingai nustatyti naujas psichoaktyvias medžiagas, ir platins šią informaciją valstybėms narėms;
- įdiegs Europos perspėjimo apie narkotikus sistemą, kad būtų galima teikti tikslinius skubius perspėjimus apie didelę su narkotikais susijusią riziką sveikatai ir saugumui;
- parengs naujų su narkotikais susijusių grėsmių sveikatai ir saugumui vertinimus ir atliks specialų su labai stipriais sintetiniais opioidais susijusių grėsmių Europoje vertinimą;
- gerins savalaikę su narkotikais susijusios padėties stebėseną, išplėsdama ES masto duomenų rinkimo veiklą, visų pirma remdamasi skubiais REITOX pagrindinių nacionalinių centrų pranešimais²⁷.

Valstybės narės raginamos:

- parengti nacionalines pasirengimo ir reagavimo priemones ir veiksmus, kad būtų galima numatyti naujas ir atsirandančias su narkotikais susijusias grėsmes ir jas sumažinti.

II. VISUOMENĖS SVEIKATOS APSAUGA

Visuomenės sveikatai didelį poveikį daro didėjantis įvairių ir stiprių neteisėtų narkotikų prieinamumas ir vartojimas. **Todėl paklausos mažinimas tebėra pagrindinis ES atsakas į neteisėtą narkotikų vartojimą.** Kartu su žalos mažinimo pastangomis turėtų būti taikomos įvairios priemonės, kad būtų pasiekti trys pagrindiniai tikslai: sumažinti narkotikų vartojimą, visiems užtikrinti prieinamą gydymą ir padėti su narkotikų vartojimu susijusių sutrikimų turintiems asmenims pasveikti ir socialiai reintegruoti.

2 strateginis prioritetas. Įgyvendinti įrodymais pagrįstą prevencijos veiklą ir didinti informuotumą apie riziką

ES turėtų aktyviai dalyvauti narkotikų vartojimo prevencijos ir mažinimo veikloje, įgyvendindama ir plėtodama aktyvią prevencijos ir informuotumo didinimo veiklą visose valstybėse narėse ir kartu platesniu mastu taikydama įrodymais pagrįstas bei veiksmingas sveikatos intervencines priemones.

2.1. Stiprinti veiksmingą prevencinę veiklą

Siekiant sumažinti priklausomybės nuo narkotikų ir su narkotikais susijusios žalos riziką, įrodymais pagrįsta prevencija turėtų būti ES požiūriu į visuomenės sveikatą pagrindas. Todėl valstybės narės turėtų **stiprinti visuotinę prevencinę veiklą.** Įgyvendinant ankstyvosios prevencijos programas turėtų būti didinamas atsparumas, gerinamas sveikatos raštingumas ir

²⁷ Europos narkotikų ir narkomanijos informacinis tinklas (REITOX).

skatinami gyvenimo įgūdžiai bei sveika gyvensena. Siekiant sumažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo poveikį asmenims ir jų priklausomybę nuo šių medžiagų, turėtų būti vykdoma **aplinkos prevencijos** veikla²⁸. Kad būtų gerokai padidintas piliečių atsparumas, narkotikų vartojimo prevencijos veikla turi būti integruota į intervencines priemones, kuriomis sprendžiami klausimai, susiję su kitais itin svarbiais sveikatos veiksniais, pavyzdžiui, tabako vartojimu ir žalingu alkoholio vartojimu, kartu įgyvendinant visapusiškas sveikatingumo skatinimo iniciatyvas.

Komisija aktyviau vykdys veiklą profilaktinės sveikatos priežiūros srityje, įgyvendindama iniciatyvas širdies ir kraujagyslių ligų ir psichikos sveikatos srityse pagal ES neužkrečiamųjų ligų sistemą „Sveikesni kartu“²⁹. Šis požiūris padeda mažinti narkotikų vartojimą ir didinti psichikos sveikatos atsparumą su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu susijusiems sutrikimams. Komisija remia valstybes nares laikydamosi visapusiško požiūrio į psichikos sveikatą specialiu komunikatu³⁰, kuriame daugiausia dėmesio skiriama pažeidžiamoms grupėms ir nelygybei sveikatos srityje. Pagrindinės iniciatyvos apima valstybių narių gebėjimų stiprinimą bendradarbiaujant su Pasaulio sveikatos organizacija (PSO)³¹ ir ES PROMENS³², mokymo ir mainų psichikos sveikatos srityje programos, kurioje daugiausia dėmesio skiriama pažeidžiamų grupių rėmimui, sukūrimą.

Kartu turime gerinti piliečių suvokimą apie riziką sveikatai ir saugumui, susijusią su narkotikų vartojimu, gamyba ir prekyba jais. Didelį susirūpinimą kelia didėjantis stimulantų, pvz., kokaino, vartojimas, kuris kelia ne tik didelių problemų visuomenės sveikatai, įskaitant ilgalaikę riziką sveikatai³³, bet ir saugumo problemų dėl smurto ir nusikalstamumo, susijusių su kokaino rinka³⁴. Todėl ES turėtų skatinti įrodymais pagrįstą informavimą. Siekdama veiksmingiau spręsti šiuos klausimus, EUDA padės valstybėms narėms **plėtoti veiksmingą informuotumo didinimo veiklą** prioritetinėse srityse, be kita ko, susijusiose su kokaino vartojimu ir naujų sintetinių narkotikų stiprumu.

Be to, valstybės narės turėtų kurti ir skatinti **tikslines prevencijos priemones**, specialiai skirtas grupėms, kurios yra ypač pažeidžiamos dėl neteisėtų narkotikų poveikio. Tai, be kita ko, yra jaunuoliai, kuriems kyla narkotikų vartojimo rizika arba kurie jau eksperimentuoja su narkotikais, ir asmenys, turintys ūmių ir lėtinių psichikos sveikatos sutrikimų. Tikslinė prevencijos veikla turėtų būti grindžiama mokslu ir pritaikyta prie konkrečių socialinių, ekonominių ir kultūrinių aplinkybių bei įgyvendinama įvairioje aplinkoje, pavyzdžiui, mokyklose, sporto klubuose, naktinio pasilinksminimo vietose, internete ir socialinės žiniasklaidos platformose, taip pat kalėjimuose.

2.2. Skleisti veiksmingos prevencijos veiklos įrodymus

²⁸ Aplinkos intervencinės priemonės yra reguliavimo, ekonominės ir fizinės priemonės, skirtos kultūrinėms, socialinėms, fizinėms ir ekonominėms aplinkybėms, kuriomis žmonės priima sprendimus (dėl narkotikų vartojimo), pakeisti ir sprendimams dėl sveikesnių alternatyvų remti.

²⁹ [Sveikesni kartu. ES neužkrečiamųjų ligų iniciatyva. Visuomenės sveikata.](#)

³⁰ [Psichikos sveikata. Visuomenės sveikata. Europos Komisija.](#)

³¹ [who.int/europe/activities/partnering-with-the-european-union-\(eu\)-to-tackle-mental-health-challenges.](#)

³² [EU-PROMENS Project Page - EU-PROMENS.](#)

³³ EUDA (2025 m.), „2025 m. Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai“.

³⁴ EUDA ir Europol (2024 m.), EU Drug Markets Analysis: Key insights for policy and practice (liet. „ES narkotikų rinkų analizė. Pagrindinės politikos ir praktikos išvalgos“).

ES turėtų skatinti įgyvendinti **įrodymais pagrįstas informuotumo didinimo ir prevencijos programas**, stebėti naujas intervencines priemones, peržiūrėti jų veiksmingumą ir skleisti geriausią patirtį.

Turėtų būti stiprinamas esamų prevencijos **kokybės standartų** įgyvendinimas visose valstybėse narėse. Praktinės veiksmingos prevencijos gairės pateikiamos narkotikų paklausos mažinimo būtiniausiuose kokybės standartuose, Europos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartuose, Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro (UNODC) ir PSO tarptautiniuose narkotikų vartojimo prevencijos standartuose ir Europos prevencijos mokymo programoje. Turėtų būti stiprinamos nacionalinės pastangos gerinti prevencijos, gydymo ir priežiūros veiklos kokybę, parengiant mokymo modulius specialistams, sveikatos priežiūros specialistams, socialiniams darbuotojams, teisėsaugos institucijoms ir sprendimus priimančioms asmenims.

3 strateginis prioritetas. Gerinti gydymo, sveikimo ir reintegracijos rezultatus

Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad narkotikus vartojantys asmenys galėtų naudotis sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos paslaugomis, suteikdamos įperkamas gydymo paslaugas, suderintas su reintegracijos ir socialinės įtraukties veikla.

3.1. Sudaryti palankesnes sąlygas naudotis savanoriškomis, integruotomis ir pritaikytomis gydymo galimybėmis

Narkotikus vartojantys asmenys turėtų turėti galimybę **lengvai** ir laiku **gauti įperkamas, kokybiškas ir pritaikytas gydymo paslaugas**, atsižvelgiant į teisę į priežiūrą, nustatytą Europos socialinių teisių ramstyje³⁵. Kadangi apyvartoje yra įvairių neteisėtų narkotikų, nepakankamas gydymo paslaugų prieinamumas ir naudojimas jomis daro neigiamą poveikį sveikatai.

Todėl turėtų būti stengiamasi gerinti nacionalinių ir regioninių sveikatos priežiūros sistemų gebėjimą teikti veiksmingas ir žmones orientuotas gydymo ir sveikimo nuo su narkotikų vartojimu susijusių sutrikimų paslaugas visoje Europoje, įskaitant mažiau išsivysčiusius regionus, kaimo ir atokias vietas bei ES atokiausius regionus. Pripažįstant, kad asmenų poreikiai skiriasi, valstybės narės raginamos **siūlyti įvairias įrodymais pagrįstas gydymo galimybes**, užtikrinant priežiūros tęstinumą. Tai apima integruotas paslaugas asmenims, susiduriantiems su kombinuotu narkotikų medžiagų vartojimu, ir asmenims, turintiems vienu metu ir su narkotikais susijusių problemų, ir psichikos sveikatos problemų³⁶. Kovoju su stimuliantų, pvz., kokaino, vartojimu, reikia papildomų gydymo galimybių. Integruotos narkomanijos gydymo paslaugos turėtų apimti sveikatos, socialines ir, kai tinkama, teisėsaugos paslaugas, kad būtų atsižvelgta į sveikatos, socialinės gerovės ir saugos tarpusavio sąsajas.

Be to, valstybės narės turėtų didinti kalėjimuose vykdomos su narkotikais susijusios prevencijos, gydymo ir priežiūros veiklos mastą, kad būtų sprendžiama didesnio narkotikų vartojimo paplitimo

³⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos socialinių teisių ramsčio sukūrimo, COM(2017) 250 *final*.

³⁶ 2023 m. gruodžio mėn. Tarybos išvados dėl žmonių, turinčių su narkotikų vartojimu susijusių sutrikimų, su kuriais kartu pasireiškia kiti psichikos sveikatos sutrikimai, dok. 16112/23.

kalėjimuose, palyginti su plačiąja visuomene, problema. Gydomo, reabilitacijos ir sveikimo procesas turi būti tęsiamas tiek asmens įkalinimo laikotarpiu, tiek paleidus jį į laisvę.

Gydymas Europoje turėtų būti **savanoriškas** ir aukštos kokybės. Valstybės narės turėtų **gerinti teikiamo gydymo kokybę**, kad jis atitiktų naujausius mokslinius įrodymus ir kintančius visuomenės poreikius. Todėl valstybės narės raginamos atnaujinti ir įgyvendinti 2015 m. Tarybos priimtus narkotikų paklausos mažinimo būtiniausius kokybės standartus³⁷ ir bendradarbiauti su pilietinės visuomenės organizacijomis ir kolegų grupėmis. EUDA remia šias pastangas, vertindama intervencijų nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis kokybę (ES kokybė) ir rengdama **ES masto išsamias gaires dėl kokybės standartų**.

3.2. Reintegracijos ir socialinės įtraukties skatinimas

Narkomanijos gydymo paslaugos turėtų būti papildytos veikla, kuria skatinamas sveikimas ir socialinė reintegracija, skatinant visos visuomenės įtraukimo požiūrį. Siekiant užkirsti kelią tam, kad asmenys išsprūstų iš akiračio, labai svarbu skatinti aktyvų sveikatos, socialinių, užimtumo, jaunimo ir žalos mažinimo tarnybų bendradarbiavimą.

Narkotikų vartojimas gali būti ir socialinės atskirties padarinys, ir priežastis. Valstybės narės turi geriau **integruoti asmenis**, turinčius su narkotikų vartojimu susijusių sutrikimų, į bendruomenę ir darbo rinką. Tai padeda sumažinti narkotikų vartojimą ir atkryčio po gydymo riziką. Siekdama prisidėti prie šių pastangų, Komisija skatins pažeidžiamoje padėtyje esančių asmenų, įskaitant narkotikus vartojančius asmenis, socialinę ir ekonominę integraciją, taikydama dabartines ir būsimas ES finansavimo priemones, pavyzdžiui, „Europos socialinį fondą +“ (ESF+) ir Europos regioninės plėtros fondą (ERPF), arba siūlomus nacionalinius ir regioninius partnerystės planus po 2028 m.

Socialinės priemonės taip pat gali labai padėti narkotikus vartojantiems žmonėms, visų pirma tiems, kuriems taip pat gresia skurdas, socialinė atskirtis ar benamystė. Valstybės narės raginamos įgyvendinti **socialinės paramos priemones, skirtas narkotikus vartojantiems žmonėms**, be kita ko, įgyvendinant bendruomenės ir tos pačios amžiaus grupės ar socialinio sluoksnio asmenų inicijuotus projektus, susijusius su sveikimu, būstu, pagalba psichikos sveikatos srityje ir darbo galimybėmis. Komisija stiprins priemones, skirtas daugialypiems atskirties aspektams ir struktūrinėms priežastims šalinti, ir didins galimybes naudotis socialinėmis ir paramos paslaugomis, be kita ko, atsižvelgdama į būsimą ES kovos su skurdu strategiją. Be to, įgyvendindama **Europos kovos su benamyste platformos veiklą**, Komisija nustatys pažeidžiamų grupių, įskaitant narkotikus vartojančius asmenis, poreikius ir kovos su benamyste visose politikos srityse.

Labai svarbu integruoti saugumo ir socialinę politiką. Alternatyvos kardomajam kalinimui³⁸ ir prievartinėms sankcijoms³⁹ gali padėti užtikrinti socialinę ir ekonominę su narkotikais susijusius nusikaltimus padariusių asmenų reintegraciją, padėti mažinti recidyvą, stigmatizaciją ir galbūt

³⁷ 2018 m. rugsėjo mėn. Tarybos išvados dėl 2013–2016 m. ES kovos su narkotikais veiksmų plano įgyvendinimo, susijusio su narkotikų paklausos mažinimo Europos Sąjungoje būtiniausiais kokybės standartais, dok. 11985/15.

³⁸ 2022 m. gruodžio 8 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2023/681 dėl įtariamųjų ir kaltinamųjų, kuriems taikomas kardomasis kalinimas, procesinių teisių ir dėl materialinių kalinimo sąlygų, OL L 86, 2023 3 24, p. 44.

³⁹ Prievartos priemonių alternatyvomis laikomos priemonės, turinčios tam tikrų reabilitacinių elementų arba priskiriamos neintervencinėms priemonėms (pvz., nutarimas nepateikti kaltinimų arba nevykdyti baudžiamojo persekiojimo), taip pat priemonės, taikomos vietoje įkalinimo ar kitos bausmės (pavyzdžiui, bausmės vykdymo atidėjimas kartu su narkomanijos gydymu).

sumažinti teismines išlaidas, kartu gerinant rezultatus saugumo srityje. Valstybės narės turėtų **didinti ir plėsti tokių alternatyvų prieinamumą**, visų pirma jaunimui, kad būtų geriau susietos baudžiamoji, socialinė ir sveikatos sistemos.

Siekdama skleisti mokslinius įrodymus ir geriausią praktiką platesniam specialistų ratui, EUDA sukurs naują mokymosi platformą PLATO 2.0, kurioje bus sudarytos platesnės ir pritaikytos e. mokymosi galimybės socialinės reintegracijos srityje.

Pagrindiniai prioritetai

Komisija planuoja:

- **dėti daugiau pastangų profilaktinės sveikatos priežiūros srityje, įgyvendindama ES neužkrečiamųjų ligų iniciatyvą „Sveikesni kartu“;**
- **tęsti pavyzdinius projektus pagal Komunikatą dėl visapusiško požiūrio į psichikos sveikatą.**

EUDA planuoja:

- **padėti valstybėms narėms rengti veiksmingą informuotumo apie narkotikų vartojimo ir prekybos jais poveikį didinimo veiklą;**
- **parengti ir propaguoti ES masto išsamias gaires dėl būtiniausių kokybės standartų ir konsultuoti valstybes nares veiksmingos prevencijos ir gydymo veiklos įgyvendinimo klausimais.**

Valstybės narės raginamos:

- **stiprinti visuotinę ir aplinkos sveikatos prevenciją ir plėtoti bei įgyvendinti įrodymais pagrįstą prevencijos veiklą, specialiai skirtą pažeidžiamoje padėtyje esančioms grupėms ir jaunimui;**
- **didinti įrodymais pagrįstų gydymo galimybių, integruotų į tęstinę priežiūrą, prieinamumą ir spręsti didėjančio stimuliantų vartojimo problemą;**
- **skatinti narkotikus vartojančių asmenų integraciją, taikant socialinės paramos priemones, taip pat didinti ir plėsti alternatyvų kardomajam kalinimui ir prievartinėms sankcijoms už su narkotikais susijusius nusikaltimus prieinamumą.**

III. SAUGUMO DIDINIMAS IR VISUOMENĖS APSAUGA

Prekybos narkotikais tinklai veikia visame pasaulyje ir vykdo smurtą, korumpavimo veiklą, skverbiasi į teisėtą ekonomiką ir daro žalą visuomenei. Prekybos narkotikais tinklai į ES įveža kaip niekada daug kokaino ir kitų neteisėtų narkotikų. Siekiant išardyti nusikaltėlių tinklus, panaikinti kontrabandos maršrutus ir sunaikinti narkotikų gamybos įrenginius, labai svarbu užkirsti kelią su narkotikais susijusiam nusikalstamumui ir jį sužlugdyti.

Strategijoje siūloma išsami kovos su narkotikais sistema, kurioje daugiausia dėmesio skiriama pagrindiniams su neteisėta prekyba narkotikais susijusiems klausimams. Ją papildo specialus veiksmų planas, kuriame apibrėžiami konkretūs prioritetiniai veiksmai, kuriuos reikia toliau plėtoti arba kuriuos įgyvendinant reikia dėti daugiau pastangų. Veiksmų planu siekiama didinti saugumą

reaguojant į dabartinę su narkotikais susijusią padėtį ir į ją galima įtraukti papildomų priemonių, atsižvelgiant į su narkotikais susijusios padėties raidą.

4 strateginis prioritetas. Gerinti teisėsaugos ir teisminių bendradarbiavimą

ES intensyviai pastangas išardyti didelės rizikos nusikaltėlių tinklus, prisidedančius prie neteisėtų narkotikų platinimo visoje jos teritorijoje. Tai apima griežtesnių kovos su organizuotu nusikalstamumu taisyklių siūlymą, teisėsaugos ir teisminių institucijų pajėgumų atlikti tyrimus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą stiprinimą, pajamų iš nusikalstamos veiklos susigrąžinimą ir nusikalstamų operacijų kalėjimų sistemose sužlugdymą.

4.1. Veiksminga kovos su prekyba narkotikais teisinė sistema

2026 m. Komisija pasiūlys **peržiūrėtas kovos su organizuotu nusikalstamumu taisykles**, kurios padės sustiprinti galimybes išardyti organizuotus nusikaltėlių tinklus, užsiimančius prekyba narkotikais. Be to, ji įvertins Pamatinį sprendimą dėl prekybos narkotikais⁴⁰, kad nustatytų, ar jis vis dar atitinka savo paskirtį, visų pirma įvertindama jo indėlį į veiksmingą tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Komisija taip pat įvertins poreikį stiprinti Europos tyrimo orderį, kad būtų pagerintas tarpvalstybinis įrodymų rinkimas baudžiamosiose bylose.

4.2. Teisėsaugos ir teisminių institucijų pajėgumų stiprinimas

Tirti organizuotą nusikalstamą ir prekybos narkotikais veiklą dabartinėje nusikalstamoje aplinkoje yra sudėtinga. Kad šie tinklai būtų veiksmingai išardyti, reikia suderintų teisėsaugos ir teisminių institucijų pastangų, paremtų tvirtu tarpvalstybiniu bendradarbiavimu ir keitimusi informacija. Kadangi nusikaltėlių tinklai tampa vis sudėtingesni, teisėsaugos ir teisminės institucijos turi pritaikyti savo atsakomąsias priemones, naudodamos naujas technologijas ir dirbtinį intelektą. Valstybės narės turėtų teikti pirmenybę šių institucijų gebėjimų veiksmingai nustatyti, tirti prekybą narkotikais ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už ją stiprinimui, naudodamos patobulintas teises ir veiklos priemones.

Sustiprinta Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis daugiadalykė platforma (EMPACT) skatins operatyvinį ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Naujajame EMPACT cikle nustatyti pagrindiniai kovos su prekyba narkotikais ir didžiausią grėsmę keliančių nusikaltėlių tinklų nustatymo ir išardymo prioritetai⁴¹.

ES agentūros ir įstaigos padės nacionalinėms valdžios institucijoms kovoti su prekyba narkotikais. Europolo veikla kovos su prekyba narkotikais srityje yra operatyvinio bendradarbiavimo pagrindas. Europolo įgaliojimai bus sustiprinti, kaip paskelbta Europos vidaus saugumo strategijoje, teikiant didesnę paramą valstybėms narėms kovojant su prekyba narkotikais. Eurojustas padeda nacionalinėms teisminėms institucijoms veiksmingai vykdyti baudžiamąjį prekybos narkotikais tinklų persekiojimą. Didesni Eurojusto įgaliojimai taip pat padės kovoti su prekyba narkotikais, nes padidės Eurojusto gebėjimas remti su narkotikais susijusių nusikalstamų veikų tyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą už jas. Naujoji ES muitinė ir ES muitinės duomenų

⁴⁰ 2004 m. spalio 25 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2004/757/TVR, nustatantis būtiniausias nuostatas dėl nusikalstamų veikų sudėties požymių ir bausmių neteisėtos prekybos narkotikais srityje, OL L 335, 2004 11 11, p. 8.

⁴¹ 2025 m. birželio mėn. Tarybos išvados dėl EMPACT stiprinimo ir kito 2026–2029 m. EMPACT ciklo ES kovos su nusikalstamumu prioritetų, dok. 9397/25.

platforma padės munitinėms geriau atlikti rizikos analizę ES lygmeniu ir toliau gerinti munitinių ir kitų teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą.

Atnaujintais EUDA įgaliojimais didinami jos pajėgumai stebėti narkotikų rinkos pokyčius ir imtis įrodymais pagrįstų atsakomųjų kovos su jais veiksmų. CEPOL – ES teisėsaugos mokymo agentūra – didins savo paramą valstybėms narėms, stiprindama gebėjimus ir rengdama mokymus. Planuojamas FRONTEX – Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros – sustiprinimas suteiks jai pažangių stebėjimo technologijų ir informuotumo apie padėtį priemonių. Taip bus sustiprinti FRONTEX pajėgumai nustatyti tarpvalstybinius nusikaltimus prie išorės sienų, įskaitant prekybą narkotikais, užkirsti jiems kelią ir su jais kovoti. Siekiant stiprinti FRONTEX pajėgumus saugaus ryšio, atsparaus padėties nustatymo, navigacijos ir laiko nustatymo bei Žemės stebėjimo srityse, turėtų būti plėtojama tolesnė sinergija su saugaus junglumo ir ES kosmoso programomis.

4.3. Sekti lėšas siekiant kovoti su nusikalstamomis organizacijomis

Sekti lėšas labai svarbu kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir prekybos narkotikais tinklais. 2024 m. ES sustiprino teisinę sistemą, susijusią su kova su pinigų plovimu⁴², taip pat su turto susigrąžinimu ir konfiskavimu, pabrėždama finansinių tyrimų svarbą siekiant išardyti nusikalstamas organizacijas. Valstybės narės turėtų nedelsdamos įtraukti griežtesnes taisykles dėl **turto susigrąžinimo ir konfiskavimo**⁴³ į nacionalinę teisę ir išnaudoti visą jų potencialą.

Siekdamos apsaugoti vietos bendruomenes ir teisėtą verslą, ES ir valstybės narės turėtų dėti daugiau pastangų, kad nustatytų nusikaltėlių **įsiskverbimo į teisėtą verslą** atvejus ir užkirstų jiems kelią, laikydamosi administracinio požiūrio⁴⁴. Siekdama atsekti ir areštuoti nusikalstamu būdu įgytą turtą, ES turi išnagrinėti novatorišką praktiką, kaip nustatyti pinigų plovimo atvejus ir atsekti pelną, gautą vykdant organizuotą nusikalstamą veiką. Kaip pabrėžta Europos vidaus saugumo strategijoje, Komisija nagrinėja galimybę sukurti naują ES masto teroristų finansavimo sekimo sistemą. Siekdama reaguoti į organizuoto nusikalstamumo grėsmę, ji išplės vertinimą, kad jis taip pat apimtų pelną, gautą vykdant organizuotą nusikalstamą veiką.

Be to, bus dedamos pastangos didinti tokių technologijų kaip pažangi analizė ir dirbtinis intelektas naudojimą kriptoturto sandoriams sekti, daugiausia dėmesio skiriant nusikalstamų organizacijų finansinėms operacijoms, visų pirma paslauginio nusikaltimo atvejais.

Korupcija skatina kiekvieną prekybos narkotikais etapą, kenkia teisėtai ekonomikai ir dažnai yra neatsiejama nuo bauginimo. Kova su korupcija tebėra vienas iš pagrindinių prioritetų siekiant sužlugdyti organizuotą nusikalstamą veiklą ir prekybą narkotikais. Pagal būsimą ES kovos su korupcija strategiją Komisija stiprins priemones, kuriomis kovojama su korupcijos keliamo

⁴² 2024 m. gegužės 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1624 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, OL L, 2024/1624, 2024 6 19.

⁴³ 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1260 dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo, OL L, 2024/1260, 2024 5 2.

⁴⁴ 2016 m. birželio mėn. Tarybos išvados dėl administracinio požiūrio į sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo prevenciją ir kovą su juo, dok. 9935/2016.

grėsme ir jos naudojimu organizuoto nusikalstamumo tikslais. Be to, Komisija bendradarbiaus su teisėkūros institucijomis, kad būtų galima greitai priimti direktyvą dėl kovos su korupcija⁴⁵.

4.4. Prekybos narkotikais laisvės atėmimo vietose problemos sprendimas

Prekyba narkotikais nesibaigia įkalinimu. Nusikaltėlių tinklai naudojami ryšių kanalais ir lankytojais, kad galėtų neteisėtai perduoti narkotikus į kalėjimus ir koordinuoti su narkotikais susijusią veiklą už jų ribų. Kalėjimų darbuotojai gali susidurti su bauginimais, bandymais kyšininkauti arba tiesioginiais grasinimais. ES turi užtikrinti, kad šios grėsmės nepakenktų visuomenės saugumui ir teisingumo sistemų vientisumui. Kartu su valstybėmis narėmis ES turėtų skatinti įrodymais pagrįstus sprendimus ir dalytis geriausia patirtimi, **kaip sužlugdyti nusikalstamą veiklą kalėjimų sistemose.**

5 strateginis prioritetas. Panaikinti narkotikų kontrabandos maršrutus

ES yra įsipareigojusi išardyti prekybos narkotikais tinklus, nukreipdamas veiksmus į kontrabandos maršrutus jūra, sausuma ir oru. Bus sutelktos pastangos kovoti su prekyba narkotikais interneto erdvėse, siekiant sužlugdyti šias neteisėtas operacijas ir smarkiai sutrikdyti susijusių nusikaltėlių tinklų veiklą.

5.1. Nustatyti ir panaikinti narkotikų kontrabandos maršrutus jūra

Nusikaltėlių tinklai dideliu mastu kontrabanda gabena narkotikus į Europos jūrų uostus. Jūriniai narkotikų kontrabandos maršrutai yra labai įvairūs, be kita ko, jie driekiasi per ES atokiausius regionus, o iš ataskaitų matyti, kad keičiasi *modus operandi*, nes narkotikų siuntos atgabenamos į įvairesnius mažesnius Europos uostus. Šioms siuntoms nuslėpti nusikaltėliai naudoja naujus būdus, kurių teisėsaugos ir jūrų institucijos dažnai neaptinka. Europolas **sustiprins strateginę kontrabandos gabenimo jūra analizę**, kad nustatytų operacinius poreikius, susijusius su naujų narkotikų gabenimo ir slėpimo būdų sutrikdymu.

Jūrų analizės ir operacijų centras kovai su prekyba narkotikais (MAOC-N) turėtų toliau intensyvinti savo veiklą, visų pirma neteisėtus narkotikus atviroje jūroje gabenančių laivų stebėseną.

Kaip pagrindinė ES viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimo kovojant su prekyba narkotikais sistema bus Komisijos dalijimasis geriausia patirtimi per išplėstą **Europos uostų aljansą**, taip didinant visos ES uostų atsparumą. Būsimoje ES uostų strategijoje daugiausia dėmesio bus skiriama saugumui, remiantis strateginiu dialogu su vyriausybės pareigūnais, uostų administracijomis, privačiuoju sektoriumi ir kitais pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais. Tikslas – didinti ES uostų saugumą ir parengtį.

5.2. Kova su prekyba narkotikais, vykdoma gabenant juos sausuma, siunčiant paštu ir siuntomis ir naudojantis aviacijos paslaugomis

Didėjanti sintetinių narkotikų gamyba kartu su sparčia e. prekybos plėtra suteikia daug galimybių kontrabanda gabenti neteisėtus narkotikus naudojantis pašto ir siuntų pristatymo paslaugomis. Neteisėta prekyba narkotikais siunčiant juos paštu ir siuntomis mažesniais kiekiais, kuriuos

⁴⁵ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su korupcija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2003/568/TVR ir Konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijų pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais, ir iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371, COM(2023) 234 *final*.

sunkiau aptikti, bendrai prisideda prie didelio masto neteisėtos prekybos operacijų. Siekdama pagerinti neteisėtų narkotikų srautų aptikimą, ES skatins viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą tarp **pašto ir siuntų pristatymo sektoriaus, muitinių ir teisėsaugos institucijų**. Kovos su neteisėta prekyba narkotikais veiksmų plane numatyti konkretūs veiksmai šiam bendradarbiavimui plėtoti.

Didelės vertės, mažos apimties siuntos, kurių sudėtyje yra propirmtakių⁴⁶ arba narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių), vis dažniau kontrabanda gabenamos oro eismo maršrutais. Nusikaltėlių tinklai ne tik pasitelkia komercinę aviaciją išnaudodami kurjerius, bet ir vis dažniau naudojami privačiais lėktuvais, mažais orlaiviais ir nereguliariais skrydžiais, siekdami kontrabanda įvežti narkotikus išvengiant aptikimo. ES dės pastangas, kad būtų **sustiprinta bendrosios aviacijos stebėseną ir saugumo kontrolė**, įskaitant aktyvesnę atitinkamų civilinės aviacijos ir teisėsaugos institucijų, įskaitant muitines, keitimąsi informacija.

5.3. Internetu platinamų narkotikų stebėsenos ir perėmimo gerinimas

Nusikaltėliai naudoja ir atvirąjį tinklą, ir „juodąjį tinklą“ neteisėtiems narkotikams reklamuoti, parduoti ir platinti. Teisėsaugos institucijoms reikia didesnių pajėgumų ir operacinės paramos, kad jos galėtų veiksmingai aptikti ir tirti šią veiklą internete, įskaitant veiklą „juodajame tinkle“ ir socialiniuose tinkluose. Siekdami padidinti saugumą, apsaugoti nepilnamečius ir kovoti su neteisėto turinio sklaida internete, internetinių paslaugų teikėjai ir institucijos turi visapusiškai laikytis **Skaitmeninių paslaugų akto (SPA)**. Komisija toliau stebės, kaip labai didelės interneto platformos ir paieškos sistemos pagal SPA laikosi išsamaus patikrinimo reikalavimų, ir užtikrins, kad jų būtų laikomasi. Be to, **ES interneto forumas** pasinaudos savanorišku bendradarbiavimu su interneto platformomis, kad būtų sprendžiamos problemos ir dalijamasi geriausia patirtimi, kaip sutrikdyti prekybą narkotikais internete ir užkirsti kelią nusikaltėlių tinklų vykdomam nepilnamečių verbavimui, remiantis priemonėmis, įtrauktomis į Komisijos gaires dėl priemonių aukštam nepilnamečių privatumo, saugos ir saugumo lygiui internete užtikrinti pagal Reglamento (ES) 2022/2065 28 straipsnio 4 dalį⁴⁷. Šia veikla, kuri yra ES interneto forumo veiklos dalis, bus sustiprintas socialinės žiniasklaidos platformų vaidmuo narkotikų vartojimo prevencijos srityje, ypatingą dėmesį skiriant jaunimo informavimui, bendradarbiaujant su EUDA⁴⁸.

6 strateginis prioritetas. Kovoti su sintetinių narkotikų ir narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) gamyba

Siekdama spręsti problemą, kylančią dėl padidėjusio sintetinių narkotikų gamybos, importo ir prekybos jais masto, ES dės daugiau operatyvinių pastangų, kad aptiktų ir saugiai sunaikintų slaptas laboratorijas ir sustabdytų narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) srautą.

6.1. Operatyvinių pajėgumų aptikti ir išardyti slaptas laboratorijas stiprinimas

⁴⁶ Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakui (prekursoriui), apie kurio naudojimą kitose srityse, išskyrus mokslinius tyrimus ir inovacijas, nežinoma, artima tai pačiai grupei priklausanti cheminė medžiaga.

⁴⁷ 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas), OL L 277, 2022 10 27, p. 1.

⁴⁸ Remiantis priemonėmis, įtrauktomis į Komisijos gaires dėl priemonių aukštam nepilnamečių privatumo, saugos ir saugumo lygiui internete užtikrinti pagal Reglamento (ES) 2022/2065 28 straipsnio 4 dalį.

Aptikti ir sunaikinti slaptas laboratorijas, gaminančias ir eksportuojančias sintetinius narkotikus ir naujas psichoaktyvias medžiagas, tebėra didelis iššūkis. Šios medžiagos yra svarbus EMPACT prioritetas, pagal kurį policija ir muitinė bendradarbiauja, kad pasiektų rezultatų. Padedant EMPACT, EUDA, bendradarbiaudama su paveiktomis valstybėmis narėmis, padės geriau suprasti nusikalstamą narkotikų gamybą ES teritorijoje, sukurdama **Europos narkotikų gamybos incidentų duomenų bazę**.

Narkotikų gamybos laboratorijų sunaikinimas yra sudėtinga užduotis ir ją atliekant kyla didelis pavojus visuomenės sveikatai ir teisėsaugos institucijoms, taip pat pavojus aplinkai. Siekdamos išspręsti šią problemą, Komisija ir valstybės narės pateiks gaires ir protokolus, kad padėtų teisėsaugos institucijoms aptikti ir sunaikinti slaptas **sintetinių narkotikų laboratorijas**, naudojant pažangias aptikimo technologijas ir specializuotas mokymo programas. Šiuo požiūriu siekiama sumažinti teisėsaugos institucijoms kylančią riziką ir žalą aplinkai. Be to, Europolas ir CEPOL parengs saugaus konfiskuotų cheminių medžiagų ir įrangos vežimo ir šalinimo instrukcijas, išdėstys geriausią saugaus laboratorijų sunaikinimo praktiką ir stiprins šios srities mokymus bei pajėgumus.

6.2. Kova su narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų ir propirmtakių naudojimu ne pagal paskirtį ir neteisėta prekyba jais

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai dažnai netinkamai naudojami sintetiniams narkotikams ir naujoms psichoaktyviosioms medžiagoms gaminti, o tai kelia didelę grėsmę visuomenės saugumui. Komisijos atliekama teisės aktų dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų peržiūra yra labai svarbi siekiant sustiprinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų ir propirmtakių stebėseną ir kontrolę⁴⁹. Šiuo pasiūlymu siekiama įgalinti vykdymo užtikrinimo institucijas ir ekonominės veiklos vykdytojus veiksmingiau nustatyti įtartinus sandorius, taip stiprinant bendradarbiavimą ir budrumą neteisėtos narkotikų gamybos prevencijos srityje. Siekdama padėti jį įgyvendinti, EUDA stebės pokyčius, susijusius su narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų naudojimu ne pagal paskirtį ir neteisėta prekyba jais. Ji taip pat padės įgyvendinti ES teisės aktus dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų, sukurdama informacijos apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakus saugyklą, kurioje bus saugoma informacija apie pirmtakus ir kuri sudarys palankesnes sąlygas dalytis informacija siekiant juos nustatyti. Be to, ES turėtų aktyviau bendradarbiauti su tarptautiniais partneriais, kad stebėtų ir vėliau sutrikdytų neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų, įskaitant propirmtakius, gamybą, naudojimą ne pagal paskirtį ir neteisėtą prekybą jais. Siekdama sudaryti palankesnes sąlygas nacionaliniu lygmeniu atlikti teismo ekspertizės tyrimus, ES padidins savo paramą, kad būtų nustatyti narkotikų gamybos objektuose naudojami narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai.

Pagrindiniai prioritetai

Komisija planuoja:

- **įgyvendinti specialų ES kovos su neteisėta prekyba narkotikais veiksmų planą, glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir atitinkamomis ES agentūromis;**
- **2026 m. įvertinti galiojantį Pamatinį sprendimą dėl prekybos narkotikais;**

⁴⁹ COM(2025) 747 *final*.

- parengti ES uostų strategiją, kurioje daug dėmesio būtų skiriama uostų apsaugai;
- bendradarbiauti su teisėkūros institucijomis, kad būtų greičiau priimtos naujos taisyklės dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų;
- įvertinti galimybę sukurti naują ES masto sistemą, skirtą su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu susijusiam finansavimui sekti.

Padedant EMPACT, EUDA planuoja:

- sukurti Europos narkotikų gamybos incidentų duomenų bazę.

Valstybės narės raginamos:

- stiprinti nacionalinių valdžios institucijų gebėjimus aptikti prekybos narkotikais atvejus, juos tirti ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už juos;
- įtraukti į nacionalinę teisę ir įgyvendinti griežtesnes turto susigrąžinimo ir konfiskavimo taisykles;
- nustatyti nusikaltėlių įsiskverbimo į teisėtą verslą atvejus ir užkirsti jiems kelią, taikant administracinį metodą.

IV. RIZIKOS IR ŽALOS MAŽINIMAS

Galimas neteisėtų medžiagų poveikis narkotikus vartojantiems asmenims, viešosioms erdvėms ir visuomenei kelia vis didesnę susirūpinimą. Daugėjant stiprių naujų psichoaktyviųjų medžiagų didėja mirties nuo perdozavimo rizika, o dėl prekybos narkotikais vietos bendruomenės patiria smurtą ir žalą aplinkai. Kad išspręstų šias problemas, ES turi siekti reikšmingai sumažinti su narkotikais susijusią riziką ir žalą ir pagerinti pasirengimą.

7 strateginis prioritetas. Mažinti individualią su narkotikais susijusią žalą

Nuolat rūpindamosi prevencija ir gydymu, ES ir valstybės narės didins veiksmingų žalos ir rizikos mažinimo intervencinių priemonių prieinamumą, kad narkotikus vartojantys žmonės būtų apsaugoti nuo žalos.

7.1. Didinti įrodymais pagrįstų žalos ir rizikos mažinimo intervencinių priemonių prieinamumą ir aprėptį

Kadangi nauji narkotikai kelia naują riziką, valstybės narės turi plėsti ir pritaikyti žalos mažinimo intervencines priemones. Labai svarbu, kad sveikatos priežiūros ir socialiniai specialistai, pilietinė visuomenė ir kolegų grupės glaudžiai tarpusavyje bendradarbiautų. Intervencinės priemonės turėtų būti integruotos į kitą sveikatingumo skatinimo veiklą, kad jos būtų taikomos didelės rizikos gyventojų grupėms, pavyzdžiui, įrengiant saugaus ir prižiūrimo narkotikų vartojimo patalpas, narkotikų kontrolės patalpas arba įsteigiant mobilius padalinius, teikiančius sveikatos priežiūros ir socialinę paramą. Rizikos ir žalos mažinimo priemonės, įskaitant sanglaudos politikos fondų lėšomis remiamus veiksmus, turi būti įtrauktos į regioninę ir vietos politiką ir realijas, o subjektai turi bendradarbiauti skatindami bendruomenines sveikatos, saugos ir saugumo paslaugas.

Ypatingą dėmesį reikia skirti žalos mažinimo intervencinėms priemonėms, kuriomis siekiama užkirsti kelią perdozavimo, užkrečiamųjų ligų ir gyvybei pavojingų infekcijų rizikai arba ją sumažinti. Valstybės narės raginamos imtis priemonių, padedančių užkirsti kelią narkotikų **perdozavimo ir mirties nuo jų** rizikai, visų pirma susijusiai su opioidais, arba ją sumažinti, didinant galimybes naudotis įrodymais grindžiamomis intervencinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, gydymu opioidų agonistais ir naloksonu, įskaitant naloksono išdavimo į namus programas. Novatoriškos strategijos taip pat yra labai svarbios mažinant riziką, susijusią su naujais narkotikais, pavyzdžiui, sintetiniais kanabinoidais, ir naujais vartojimo būdais, pavyzdžiui, garinimu.

Papildomos pastangos turėtų būti sutelktos į su narkotikais susijusių **per kraują plintančių infekcijų**, ypač ŽIV ir hepatito C (HCV), taip pat ligų, kurių galima išvengti skiepijant, pvz., hepatito A ir B, prevenciją, gydymą ir mažinimą. Švirksčiamuosius narkotikus vartojantiems asmenims turėtų būti suteikta galimybė naudotis gyvybes gelbstinčiomis intervencinėmis priemonėmis, remiantis EUDA ir ECDC infekcinių ligų prevencijos ir kontrolės gairėmis⁵⁰. Labai svarbios yra plačiai prieinamos adatų ir švirksčių programos, taip pat savanoriški ŽIV ir HCV tyrimai ir gydymas. Komisija bendradarbiaus su Pilietinės visuomenės forumu narkotikų tema, kad **nustatytų sisteminę kliūtį, darančias poveikį pažeidžiamoms gyventojų grupėms**, įskaitant narkotikus vartojančius asmenis.

Be to, valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę parengti ir įgyvendinti specialias **žalos mažinimo intervencines priemones**, skirtas konkrečioms rizikos grupėms. Tai, be kita ko, yra psichikos sveikatos sutrikimų turintys asmenys, laisvės atėmimo įstaigose gyvenantys asmenys, LGBTIQ+ asmenys, migrantai, taip pat pasilinksminimo vietose, pavyzdžiui, naktiniuose klubuose ar festivaliuose, esantys jaunuoliai.

7.2. Faktinių duomenų apie veiksmingas žalos mažinimo intervencines priemones sklaida

Nors yra įvairių rizikos ir žalos mažinimo priemonių, skirtų didelės rizikos gyventojų grupėms pasiekti, vystantis narkotikams ir jų vartojimui turėtų būti prieinamos papildomos novatoriškos priemonės. EUDA peržiūrės naujų intervencinių priemonių veiksmingumą ir per žalos mažinimo duomenų bazę dalysis geriausios patirties pavyzdžiais. Šiomis pastangomis bus užtikrinta, kad plačiai būtų prieinama informacija, **padedanti rengti žalos mažinimo kokybės standartus**.

Remdamasi Europos prevencijos mokymo programos sėkme, EUDA parengs specialią mokymo programą, kad pagerintų įrodymais pagrįstą žalos mažinimo priemonių įgyvendinimą. **Europos žalos mažinimo mokymo programa** padės valstybėms narėms stiprinti žalos mažinimo pajėgumus visoje Europoje.

8 strateginis prioritetasis. Švelninti socialinį poveikį ir poveikį aplinkai

ES dės daugiau pastangų nusikalstamumo prevencijos srityje, kad būtų kovojama su didėjančiu smurtu, susijusiu su neteisėta prekyba narkotikais, ypatingą dėmesį skiriant jaunimo apsaugai nuo

⁵⁰ Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC) ir Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (EMCDDA) (2023 m.), Prevention and control of infectious diseases among people who inject drugs (liet. „Infekcinių ligų prevencija ir kontrolė tarp intraveninius narkotikus vartojančių žmonių“).

verbavimo nusikaltimams daryti ir neteisėtų narkotikų daromos žalos visuomenei, vietos bendruomenėms ir aplinkai mažinimui.

8.1. Su narkotikais susijusio smurto problemos sprendimas ir nusikalstamumo prevencijos stiprinimas

Su narkotikais susijęs smurtas tampa vis sudėtingesnis ir dažnai yra susijęs su organizuotu nusikalstamumu, kuris sukelia žalos ciklus, darančius poveikį mūsų miestų, miestelių ir vietos bendruomenių saugai ir saugumui. Vaikai ir jaunimas yra ypač pažeidžiami, nes jie gali būti šių grupių aukos, nusikaltimų vykdytojai ir užverbuoti nariai. Kovodama su smurtu, susijusiu su narkotikais, ES siekia išardyti nusikaltėlių tinklus ir skatinti bendruomeninį viešosios tvarkos palaikymą, kuriuo bendruomenės saugumas integruojamas į visuomenės sveikatos iniciatyvas. Pagal **ES miestų darbotvarkę** Komisija remia vietos valdžios institucijas, skatindama novatoriškus vietos projektus ir sudarydama palankesnes sąlygas keistis geriausia patirtimi. Šia parama siekiama didinti bendruomenės atsparumą ir sanglaudą, kad būtų sprendžiamos saugumo ir socialinės integracijos problemos, įskaitant su narkotikais susijusias problemas. Be to, EUDA vykdys mokslinius tyrimus ir stebėseną, kad geriau suprastų **su narkotikais susijusį smurtą** įvairiais lygmenimis.

ES taip pat dės daugiau pastangų, kad užkirstų kelią jaunimo verbavimui dalyvauti organizuotoje nusikalstamoje veikloje, be kita ko, taikys internetines priemones ir **įrodymais pagrįstas prevencijos priemones**. Valstybės narės raginamos stiprinti jaunimui skirtą apsauginę aplinką, naudojantis geriausia patirtimi, apie kurią informaciją galima rasti ES nusikalstamumo prevencijos tinklo žinių centre. Šioms pastangoms reikia teisėsaugos institucijų, socialinių darbuotojų, sveikatos priežiūros specialistų ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimo. Siekdamas remti šias pastangas, Europos nusikalstamumo prevencijos tinklas parengs **specialų priemonių rinkinį, skirtą nusikaltėlių tinklų vykdomo nepilnamečių verbavimo problemai spręsti**.

Be to, siekdama apsaugoti vaikus nuo visų formų nusikaltimų, be kita ko, susijusių su narkotikais internete ir realiame gyvenime, ES pasiūlys **Vaikų apsaugos nuo nusikalstamumo veiksmų planą**, apie kurį paskelbta Europos vidaus saugumo strategijoje.

8.2. Su narkotikais susijusios stigmos ir diskriminacijos problemų sprendimas

Europa turi kovoti su **stigma**, susijusia su narkotikų vartojimu ir susijusiais sutrikimais⁵¹, nes ji daro neigiamą poveikį asmenų psichinei ir fizinei sveikatai. Tai gali trukdyti jiems ieškoti paramos ir integruotis į visuomenę, todėl jaunimas gali nebaigti mokyklos. Į politiką turėtų būti įtraukta asmenų, patiriančių su narkotikais susijusį stigmatizavimą, patirtis, visų pirma nuolat bendradarbiaujant su pilietine visuomene, įskaitant narkotikus vartojančius asmenis ir su narkotikais susijusių tarnybų klientus. ES didins informuotumą ir skatins dalytis informacija, taip pat skatins tarpusavio mokymąsi pasitelkiant ES sveikatos politikos platformą, ES geriausios patirties visuomenės sveikatos srityje portalą ir pagal programą „Europos horizontas“ finansuojamus mokslinių tyrimų projektus. Be to, ESF+ ir ERPF investicijos turėtų būti suderintos su kitais ES fondais ir programomis, kad būtų visapusiškai remiama socialinė įtrauktis.

⁵¹ 2022 m. gruodžio mėn. Tarybos išvados dėl žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio narkotikų politikos srityje, dok. 15818/22.

8.3. Į lyčių lygybę orientuoto požiūrio taikymas vertinant narkotikų reiškinių

Su narkotikais susijusi padėtis vyrus ir moteris veikia skirtingai: moterys sudaro maždaug ketvirtadalį asmenų, turinčių didelių su narkotikais susijusių problemų, tačiau tik penktadalis jų pradeda gydymą. 2013–2023 m. moterų mirčių nuo perdozavimo skaičius ES padidėjo 76 proc., o tai rodo papildomas kliūtis, su kuriomis moterys susiduria norėdamos naudotis sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis.

Valstybės narės turėtų įgyvendinti **į lyčių lygybę orientuotas** priemones visuose strategijos ramsčiuose, kad užtikrintų nediskriminacinę ir nekliudomą galimybę naudotis paslaugomis, visų pirma gydymo ir žalos mažinimo tikslais. Prie poreikių pritaikytos paslaugos turėtų apimti tik moterims skirtas galimybes, vaikų priežiūrą ir specializuotą traumos suvokimu pagrįstą paramą.

Be to, seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė gali turėti įtakos galimybėms naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Kaip pažymėta Komisijos 2026–2030 m. LGBTIQ asmenų lygybės strategijoje⁵², LGBTIQ+ asmenys dažnai susiduria su didesne psichikos sveikatos problemų ir smurto rizika. Siekiant sumažinti neigiamą poveikį sveikatai ir užtikrinti vienodas galimybes naudotis paslaugomis, labai svarbu spręsti LGBTIQ+ asmenų diskriminacijos ir kliūčių jiems problemą.

8.4. Vairavimo apsvaigus nuo narkotikų keliamos rizikos mažinimas

Apskaičiuota, kad iki ketvirtadalio žūčių ES eismo įvykiuose (daugiau kaip 19 940 žūčių 2024 m.) yra susiję su alkoholio ir (arba) narkotinių medžiagų vartojimu⁵³. Siekdama įgyvendinti principą „viziją – nulis“⁵⁴ ir tikslą, kad iki 2050 m. keliuose nežūtų nė vienas žmogus, ES turėtų įgyvendinti priemones, kuriomis būtų užkirstas kelias vairavimui apsvaigus nuo narkotikų ir eismo įvykiams, kuriuos sukelia nuo narkotikų apsvaigę vairuotojai.

Naująja Direktyva dėl vairuotojo pažymėjimų⁵⁵ valstybės narės įsipareigojo vykdyti **visiško vairavimo apsvaigus nuo narkotikų netoleravimo politiką**. Valstybės narės raginamos savo nacionalinėje teisėje nustatyti bendrai taikomas visiško netoleravimo schemas.

Atsižvelgiant į didelį pradedančiųjų vairuotojų, daugiausia jaunimo, skaičių kelių eismo įvykiuose, susijusiuose su vairavimu apsvaigus nuo alkoholio ir narkotikų vartojimu, valstybės narės taip pat raginamos taikyti griežtesnes taisykles pradedantiesiems vairuotojams pagal direktyvą. Ši veikla turėtų būti remiama tikslinėmis nacionalinėmis **informuotumo didinimo pastangomis, kuriomis būtų atkreipiamas dėmesys į vairavimo apsvaigus nuo narkotikų pavojus**, konkrečiai

⁵² Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės Sąjunga. 2026–2030 m. LGBTIQ+ asmenų lygybės strategija, COM(2025) 725 final.

⁵³ Europos Komisija, Mobilumo ir transporto generalinis direktoratas, Modijefsky, M., Janse, R., Spit, W., *et al.* Prevention of driving under the influence of alcohol and drugs: final report (liet. „Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio ir narkotikų prevencija. Galutinė ataskaita“), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2022 m., <https://data.europa.eu/doi/10.2832/284545>.

⁵⁴ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „2021–2030 m. ES kelių eismo saugumo politikos programa. Tolesni žingsniai siekiant „vizijos – nulis“, SWD(2019) 283 final.

⁵⁵ 2025 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2025/2205 dėl vairuotojo pažymėjimų, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1724 bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2022/2561 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/126/EB bei Komisijos reglamentas (ES) Nr. 383/2012, OL L, 2025/2205, 2025 11 5.

skirtomis jauniems suaugusiesiems. Be to, nauja Direktyva dėl vairuotojų teisių atėmimo ir peržiūrėta Direktyva dėl tarpvalstybinio keitimosi informacija sudarys sąlygas valstybėms narėms dalytis informacija apie su narkotikais susijusius kelių eismo taisyklių pažeidimus, taip užkertant kelią tam, kad būtų nesprendžiama pavojingo elgesio, susijusio su vairavimu apsvaigus nuo narkotikų, problema.

8.5. Su narkotikais susijusios žalos aplinkai mažinimas

Narkotikų auginimas ir gamyba daro didelę žalą aplinkai tiek Europoje, tiek visame pasaulyje. Organizuotos nusikalstamos grupės išmeta toksines chemines atliekas, susidaranti gaminant sintetinius narkotikus, o tai kelia didelį pavojų aplinkai ir vietos bendruomenėms. Pavyzdžiui, gaminant 1 kg ekstazio (MDMA) susidaro apie 58 kg toksinių atliekų. Auginant kanapes ne tik eikvojamas vanduo ir energija, bet ir daromas poveikis vandens ir oro taršai⁵⁶.

Neteisėtų narkotikų laboratorijos turi būti sunaikintos taip, kad būtų užtikrintas teisėsaugos pareigūnų saugumas ir atsižvelgta į poveikį aplinkai. ES parengs ir taikys aplinkai nekenksmingus **konfiskuotų neteisėtų narkotikų**, jų pirmtakų, cheminių medžiagų, atliekų ir įrangos saugaus tvarkymo, vežimo, šalinimo ir sunaikinimo metodus. Laikydamosi ES pakto dėl naujų sintetinių narkotikų keliamų grėsmių šalinimo⁵⁷, CEPOL ir EUDA stiprins teisėsaugos pareigūnų mokymą su šių objektų sunaikinimu susijusios saugumo ir sveikatos rizikos klausimais. EMPACT sustiprins operatyvinį bendradarbiavimą, kad būtų padidinti sintetinių narkotikų laboratorijų sunaikinimo pajėgumai.

Komisija padeda valstybėms narėms įgyvendinti **naująją Direktyvą dėl nusikaltimų aplinkai**⁵⁸, kurioje nagrinėjami tokie nusikaltimai kaip tarša, neteisėtas atliekų tvarkymas, buveinių naikinimas ir neteisėtas vandens ėmimas.

Komisija ragina valstybes nares nacionalinėse strategijose, kurias jos turi parengti iki 2027 m. gegužės 21 d., aiškiai susieti nusikaltimus aplinkai su kita nusikalstama veikla, pavyzdžiui, narkotikų gamyba ir prekyba jais. Taip siekiama padidinti strategijų veiksmingumą sprendžiant šių nusikaltimų tarpusavio sąsają klausimą.

Neteisėtiems narkotikams gaminti organizuoto nusikalstamumo grupuotės dažnai taiko aplinkai kenksmingą praktiką, pavyzdžiui, miškų naikinimą arba intensyvių vandens naudojimą. Labai svarbu tobulinti šios praktikos, atsižvelgiant į jos poveikį sausrų masto didėjimui, buveinių naikinimui ir biologinės įvairovės nykimui, aptikimą.

Pagrindiniai prioritetai

Komisija planuoja:

⁵⁶ Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras ir Europol (2022 m.), *EU Drug Market: Cannabis — In-depth analysis* (liet. „ES narkotikų rinka. Kanapės. Nuodugni analizė“).

⁵⁷ 2025 m. birželio mėn. Tarybos išvados dėl Pakto dėl naujų sintetinių narkotikų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų keliamų grėsmių Europos Sąjungoje šalinimo, dok. 10265/25.

⁵⁸ 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1203, dėl aplinkos apsaugos baudžiamosios teisės priemonėmis, kuria pakeičiamos direktyvos 2008/99/EB ir 2009/123/EB, OL L, 2024/1203, 2024 4 30.

- per ES nusikalstamumo prevencijos tinklą parengti ir išplatinti specialų ES priemonių rinkinį, skirtą nusikaltėlių tinklų vykdomo nepilnamečių verbavimo problemai spręsti;
- įgyvendinant kovos su neteisėta prekyba narkotikais veiksmų planą pasinaudoti sustiprinta EMPACT operatyvinio teisėsaugos bendradarbiavimo sistema, kad būtų naikinami neteisėtų narkotikų gamybos įrenginiai.

EUDA planuoja:

- parengti Europos žalos mažinimo mokymo programą, kad būtų remiamas pajėgumų stiprinimas žalos mažinimo intervencinių priemonių srityje visoje ES;
- glaudžiai bendradarbiauti su valstybėmis narėmis rengiant ir įgyvendinant nusikalstamumo prevencijos priemones, kuriomis remiamos vietos bendruomenės ir jaunimas.

Valstybės narės raginamos:

- didinti žalos ir rizikos mažinimo intervencinių priemonių prieinamumą ir aprėptį, kad visoje ES būtų sumažintas vaistų perdozavimo, mirties ir užsikrėtimo per kraują plintančiomis infekcijomis atvejų skaičius;
- patvirtinti visiško vairavimo apsvaigus nuo narkotikų netoleravimo politiką, laikantis Direktyvos dėl vairuotojo pažymėjimų, ir visapusiškai pasinaudoti turimomis tarpvalstybinėmis priemonėmis, kad būtų užtikrintas šių taisyklių vykdymas;
- visapusiškai pasinaudoti naująja Direktyva dėl nusikaltimų aplinkai, kad būtų sprendžiamos su aplinka susijusios problemos, kylančios dėl narkotikų gamybos ir prekybos jais.

V. TVIRTŲ PARTNERYSTĖS RYŠIŲ UŽMEZGIMAS

Su narkotikais susijusi politika trečiojoje šalyse daro didelį poveikį neteisėtų narkotikų padėčiai Europoje, nes nusikaltėlių tinklai ES bendradarbiauja su tarptautiniais partneriais, kad išplėstų neteisėtos prekybos operacijas. Todėl tarptautiniai partnerystės ryšiai labai svarbūs siekiant veiksmingos ES kovos su narkotikais politikos. Europos Sąjungoje būtina stiprinti koordinavimą ir partnerystę su pilietine visuomene ir privačiais subjektais. Taip skatinamas tarpusavio mokymasis ir sudaromos palankesnės sąlygos bendriems operatyviniams veiksams, remiant visapusišką visos visuomenės įtraukimo požiūrį.

9 strateginis prioritetasis. Stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą

Pripažindama šio reiškinio pasaulinį pobūdį, ES stiprins bendradarbiavimą su pagrindiniais tarptautiniais partneriais, vesdama paveikius dialogus, stiprindama gebėjimus ir gerindama operatyvinį bendradarbiavimą.

9.1. ES tarptautinio bendradarbiavimo tikslai

Europos vidaus saugumo strategijoje ES raginama aktyviai ginti savo saugumo interesus ir šiuo tikslu kovoti su išorės grėsmėmis, panaikinti neteisėtos prekybos maršrutus ir apsaugoti strateginius koridorius. ES tebėra įsipareigojusi būti stipria sąjungininke šalims partnerėms, bendradarbiaujančia didinant pasaulinį saugumą ir stiprinant abipusį atsparumą, visų pirma prekybos narkotikais grėsmėms.

ES išorės santykiuose kovos su narkotikais srityje pabrėžiama bendra atsakomybė, daugiašališkumas ir į vystymąsi orientuotas požiūris, kuriuo gerbiamos žmogaus teisės, orumas ir teisinės valstybės principai. ES tebėra įsipareigojusi laikytis šių principų ir pasisako už įrodymais pagrįstą, integruotą, subalansuotą ir daugiadalykį kovos su narkotikais politikos požiūrį. Ji remia trečiųjų šalių pastangas, derindama veiksmus su tarptautinėmis narkotikų kontrolės konvencijomis ir įsipareigojimais žmogaus teisių srityje, kaip išdėstyta Tarybos išvadose dėl žmogaus teisių grindžiamo požiūrio narkotikų politikos srityje⁵⁹, 2020–2027 m. ES veiksmų plane žmogaus teisių ir demokratijos srityje⁶⁰ ir atitinkamuose JT dokumentuose narkotikų politikos srityje. Be to, ES laikosi tvirtos pozicijos prieš mirties bausmę visais atvejais, patvirtindama savo įsipareigojimą gerbti žmogaus teises.

ES bendradarbiaus su **plėtros partneriais**, kad suderintų kovos su organizuotais nusikaltėlių tinklais strategijas, tobulintų su narkotikais susijusias informacines sistemas ir stiprintų operatyvinį bendradarbiavimą. Tai apima paramą nacionalinių narkotikų stebėjimo centrų ir ankstyvojo perspėjimo apie naujas psichoaktyvias medžiagas sistemų kūrimui, laikantis ES teisės, ir įrodymais pagrįstos, integruotos ir subalansuotos kovos su narkotikais politikos skatinimą, remiant EUDA. Siekdama užtikrinti spartesnę šalių kandidačių integraciją į ES saugumo architektūrą, ES turėtų sistemingai įtraukti plėtros partnerius ir juos remti, užtikrindama priemonių, gairių ir gebėjimų stiprinimo galimybių prieinamumą joms. Be to, Komisija išnagrinės galimybę bendradarbiauti su šalimis kandidatėmis uostų apsaugos srityje, pavyzdžiui, galimybę leisti joms stebėtojų teisėmis dalyvauti Europos uostų aljanso posėdžiuose.

Bendradarbiaudama su **partneriais** iš pietinės **Viduržemio jūros regiono dalies**, ES skatins tolesnę narkotikų tendencijų stebėsenos ir vertinimo veiklą, teisminį ir teisėsaugos bendradarbiavimą ir integruotą sienų valdymą, kad būtų veiksmingiau reaguojama į tarpvalstybinę prekybą narkotikais, laikantis Viduržemio jūros regiono pakto ramsčio „Saugumo, parengties ir migracijos valdymas“. Itin svarbus glaudesnis EUDA, Europolo, CEPOL, Eurojusto ir MAOC-N operatyvinis bendradarbiavimas su regioniniais partneriais. Bus stiprinamas operatyvinis bendradarbiavimas su Šiaurės Afrikos, Artimųjų Rytų ir Persijos įlankos šalimis, visų pirma narkotikų gamybos ir prekybos jais srityje, daugiausia dėmesio skiriant kaptagonui.

ES siekia stiprinti **tarptautinius kovos su sintetinių narkotikų** keliamomis grėsmėmis **aljansus**, bendradarbiaudama su pagrindinėmis trečiosiomis šalimis, pavyzdžiui, Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Meksika, Kinija ir Indija, kad būtų nutraukta neteisėta narkotikų gamyba, sustabdytas narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų srautas ir pagerintas pasirengimas spręsti sintetinių narkotikų keliamas problemas. Bendradarbiaujant daugiausia dėmesio bus skiriama prekybos narkotikais maršrutų panaikinimui, **logistikos centrų atsparumo** didinimui visame pasaulyje ir

⁵⁹ 2022 m. gruodžio mėn. Tarybos išvados dėl žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio narkotikų politikos srityje, dok. 15818/22.

⁶⁰ 2024 m. gegužės 27 d. Tarybos išvados dėl 2020–2024 m. ES veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje suderinimo su 2021–2027 m. daugiamete finansine programa, dok. 9508/24.

kovai su organizuotų nusikalstamų grupių naudojimosi pagrindiniais jūrų uostais, visų pirma Lotynų Amerikoje, Vakarų Afrikoje ir Vakarų Balkanuose.

Ribojamosios priemonės yra svarbi ES išorės politikos priemonių rinkinio dalis ir gali papildyti tinkamai subalansuotą politikos priemonių derinį, kad būtų veiksmingai sutrikdytas ir sumažintas tarpvalstybinis organizuotas nusikalstamumas. Šiuo metu Komisija nagrinėja galimybes nustatyti **horizontalųjį sankcijų režimą**, taikomą asmenims ir organizuotoms nusikalstamoms grupėms, užsiimantiems neteisėtu migrantų gabenimu ir prekyba žmonėmis. Atsižvelgiant į tai, kad neteisėta prekyba narkotikais dažnai yra tarpvalstybinių organizuotų nusikalstamų grupuočių pajamų šaltinis ir kad visos su tokia veikla susijusios operacijos yra neatsiejamoms nuo tų pačių asmenų ir subjektų, vykdančių pinigų plovimo veiklą, teikiančių virtualiųjų valiutų prekybos ir kitas paslaugas, gali būti svarstoma galimybė išplėsti tokio režimo taikymo sritį, atsižvelgiant į diskusijas su valstybėmis narėmis. ES delegacijos visose atitinkamose šalyse ir subregionuose paskirs iš savo darbuotojų kontaktinius asmenis ryšiams palaikyti kovojant su organizuotu nusikalstamumu, o valstybės narės šiuo tikslu galės siųsti ryšių palaikymo pareigūnus.

Įgyvendinant tikslinius operacinius atsakomuosius veiksmus bus įtraukiamos muitinės, teisėsaugos institucijos ir atitinkamos institucijos pagrindinėse trečiosiose šalyse, įskaitant tokias iniciatyvas kaip tyrimo padaliniai ir žvalgybinių duomenų analizės centrai. ES taip pat užmegs **tvirtesnius partnerystės ryšius** teisingumo ir saugumo srityje su pagrindinėmis trečiosiomis šalimis ir regionais, stiprindama bendradarbiavimą savitarpio teisinės pagalbos, ekstradicijos, turto susigrąžinimo ir konfiskavimo srityse, visų pirma su Lotynų Amerikos, Karibų jūros ir Viduržemio jūros regionų šalimis.

Be to, Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis ir šalimis partnerėmis, kad sustiprintų kovos su prekyba narkotikais pastangas, plėtodama neseniai sukurtą **Europos kovos su narkotikais koaliciją** ir taip didindama bendrų tikslų ir strategijų veiksmingumą.

9.2. Dialogų su trečiosiomis šalimis ir regionais stiprinimas

Siekiant skatinti integruotą ir subalansuotą kovos su narkotikais politikos požiūrį, labai svarbu palaikyti dialogą su trečiosiomis šalimis. ES tęs specialius dialogus narkotikų klausimais su partneriais iš Vakarų Balkanų, Rytų partnerystės šalių, Lotynų Amerikos ir Karibų jūros regiono, Vidurinės Azijos ir dvišalius dialogus su JAV, Kinija ir Kolumbija. Šiais dialogais siekiama stiprinti strateginį ir operatyvinį bendradarbiavimą, skatinant veiksmingą atsaką. Reikėtų pradėti naujus dialogus su kitomis prioritetinėmis šalimis ar regionais, kuriems narkotikų problemos daro didelį poveikį. Palaikant dialogus saugumo klausimais gali būti nagrinėjami kovos su narkotikais politikos klausimai, visų pirma prekyba narkotikais, o teminiai mainai ir ekspertų susitikimai palengvins dalijimąsi informacija ir veiklos koordinavimą, pavyzdžiui, su Indija, siekiant užkirsti kelią narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų naudojimui ne pagal paskirtį ir neteisėtai prekybai jais.

ES pasinaudos savo užsienio politikos sistemos diplomatinėmis, politinėmis ir finansinėmis priemonėmis, kad paremtų šias pastangas. Įvairios ES priemonės, įskaitant KVTBP ir bendros saugumo ir gynybos politikos misijas, gali būti naudojamos siekiant stiprinti teisėsaugos pajėgumus trečiosiose šalyse ir remti susietą požiūrį į kovos su narkotikais politiką.

9.3. Operatyvinis bendradarbiavimas

Kadangi visame pasaulyje prekybos narkotikais tinklai tampa tarpusavyje susiję, ES **stiprins savo operacinius atsakomuosius veiksmus**, užmegzdama partnerystės ryšius su šalimis kandidatėmis ir pagrindinėmis trečiosiomis šalimis bei regionais. Šioje srityje svarbų vaidmenį atlieka TVR agentūros. Europolo vaidmuo stiprinant strateginius ir operatyvinius pajėgumus pagrindinėse trečiosiose šalyse yra labai svarbus siekiant išardyti tarpvalstybinius nusikaltėlių tinklus. Todėl Europolas plečia išorės partnerystės ryšius, kad palengvintų strateginį ir operatyvinių keitimų informaciją, užtikrindamas, kad tyrimai būtų koordinuojami visose jurisdikcijose. Eurojusto vaidmuo rengiant svarbias bylas prieš nusikalstamas organizacijas ir sudarant palankesnes sąlygas baudžiamajam persekiojimui yra labai svarbus siekiant imtis veiksmingų teisinių kovos su tarpvalstybiniais nusikaltimais veiksmų.

EUDA, remdamasi savo naujais įgaliojimais, yra įsipareigojusi gerinti tarptautinį bendradarbiavimą ir stebėti su narkotikais susijusių padėčių trečiosiose šalyse, remdama įrodymais pagrįstos, integruotos ir subalansuotos kovos su narkotikais politikos plėtojimą. Įgyvendindama Europos vidaus saugumo strategiją, Komisija sieks, kad ES sudarytų papildomus susitarimus su trečiosiomis šalimis dėl bendradarbiavimo su Europolu ir Eurojustu, visų pirma dėdama pastangas įtraukti daugiau Lotynų Amerikos šalių ir siekdama, kad į EMPACT sistemą būtų įtraukta daugiau trečiųjų šalių.

ES toliau vykdys **techninės pagalbos ir gebėjimų stiprinimo** iniciatyvas bei bendradarbiavimo programas, kad padėtų trečiosioms šalims spręsti su narkotikais susijusius klausimus laikantis įsipareigojimų žmogaus teisių srityje ir sprendžiant problemas visuomenės sveikatos, vystymosi, saugos ir saugumo sektoriuose. ES ir jos valstybės narės pabrėžia **į vystymąsi orientuotą kovos su narkotikais politiką ir alternatyvias bei darnaus vystymosi priemones**⁶¹, kurios suteikia galimybę sumažinti narkotikų pasiūlą, apsaugoti aplinką ir skatinti paveiktų regionų socialinį ir ekonominį vystymąsi.

9.4. Dar kartą patvirtinti, kad ES atlieka pagrindinį vaidmenį formuojant tarptautinę kovos su narkotikais politikos darbotvarę

ES tebėra įsipareigojusi vadovautis daugiašale sistema, grindžiama tarptautine teise ir JT Chartijos principais⁶². **Ji ir toliau atliks vadovaujamą vaidmenį JT kovos su narkotikais politikos plėtojimo procesuose**, aktyviai dalyvaudama Jungtinių Tautų Narkotinių medžiagų komisijos ir kitų JT organų, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama sveikatai, žmogaus teisėms ir vystymuisi, veikloje. Šis požiūris apima dalyvavimą daugiašalėse institucijose, pavyzdžiui, Europos Taryboje.

ES toliau stiprins strateginį bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis, visų pirma su Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuru (UNODC), kuris yra pagrindinis JT sistemos organas sprendžiant pasaulines narkotikų problemas, Tarptautine narkotikų kontrolės valdyba, taip pat su PSO ir Pasaulio muitinių organizacija. ES taip pat rem

⁶¹ 2018 m. lapkričio mėn. Tarybos išvados dėl alternatyvaus vystymosi „Alternatyvaus vystymosi ir susijusių į vystymąsi orientuotų kovos su narkotikais politikos intervencinių priemonių naujo supratimo formavimas. Įnašas į 2016 m. JT GA SS ir JT darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą“, dok. 14338/18.

⁶² 2025 m. birželio mėn. Tarybos išvados dėl ES prioritetų Jungtinėse Tautose Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 80-ojoje sesijoje (2025 m. rugsėjo mėn. – 2026 m. rugsėjo mėn.), dok. 10491/25.

atitinkamų JT organų veiklos koordinavimą, kad būtų visapusiškai ir nuosekliai sprendžiama su narkotikais susijusi padėtis.

10 strateginis prioritetas. Stiprinti ES koordinavimą ir strateginės partnerystės ryšius

Pripažindama kompleksinę kovos su narkotikais politikos pobūdį, ES įsipareigoja įgyvendinti tokią politiką, įskaitant šią strategiją, laikydamosi vieningo visos visuomenės įtraukimo požiūrio. Tam reikia glaudaus ES institucijų, įstaigų, agentūrų ir valstybių narių veiksmų koordinavimo, kartu aktyviai įtraukiant pilietinę visuomenę ir privačiojo sektoriaus subjektus. Šiomis bendromis pastangomis siekiama stiprinti kolektyvinius veiksmus, kuo labiau padidinti poveikį ir užtikrinti įtraukų požiūrį į su narkotikais susijusias problemas.

10.1. Stiprinti ES institucijų, įstaigų, agentūrų ir valstybių narių veiklos koordinavimą

ES institucijos, įstaigos ir atitinkamos agentūros turi **koordinuoti savo veiklą**, susijusią su neteisėtais narkotikais, užtikrindamos papildomumą pagal savo atitinkamus įgaliojimus. Valstybės narės raginamos suderinti savo veiksmus su šia strategija ir skirti atitinkamus tikslinius išteklius. Pripažindamos vietas ir regionų su narkotikais susijusias padėties skirtumus, valstybės narės turėtų įtraukti **regionų ir vietos valdžios institucijas** į strategijos įgyvendinimą. Šios institucijos atlieka labai svarbų vaidmenį pritaikydamos intervencines priemones prie bendruomenės poreikių, skatindamos suinteresuotųjų subjektų, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros tarnybų, teisėsaugos institucijų ir bendruomenės organizacijų, bendradarbiavimą, kad būtų stiprinamos prevencijos, gydymo ir žalos mažinimo pastangos. ES lygmeniu Regionų komitetas ir Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas atlieka svarbų vaidmenį su narkotikais susijusių pokyčių srityje.

Sektorių, visų pirma sveikatos, saugumo ir teisingumo, veiksmų koordinavimas yra labai svarbus tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu. Sveikatos ir saugumo rezultatus galima pagerinti taikant integruotą visuomeninį požiūrį, apimančią teisėsaugos ir teismines institucijas, socialines ir sveikatos priežiūros tarnybas, vaistų agentūras ir valdžios institucijas tokiuose sektoriuose kaip civilinė aviacija ir jūrų transportas. Šis bendradarbiavimas įvairiuose sektoriuose yra labai svarbus siekiant rasti visapusiškus su narkotikais susijusių problemų sprendimo būdus.

Sėkmingas šios strategijos įgyvendinimas priklauso nuo veiksmingo valdymo ir koordinavimo. Atsižvelgiant į tai, kad strategija peržiūrima ir nustatomos būsimos kryptys, ES Taryba, remiant Komisijai, raginama parengti **įgyvendinimo sistemą**. Šioje sistemoje turėtų būti aiškiai nustatyti suinteresuotieji subjektai, dalyvaujantys įgyvendinant įvairius prioritetus, ir skatinama kovos su narkotikais politikos sinergija ir nuoseklumas ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis. Be to, joje turėtų būti išnagrinėti būdai, kaip užtikrinti, kad kiekviena valstybė narė vykdytų nacionalinę su narkotikais susijusių klausimų apžvalgą laikydamosi susieto požiūrio. Taip bus pagerintas koordinavimas ir padidintas politikos poveikis ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis.

Komisija ir ES Taryba turėtų reguliariai peržiūrėti strategijos įgyvendinimą, toliau keisdamosi informacija su valstybėmis narėmis. ES agentūros, pavyzdžiui, EUDA ir Europolas, padės vykdyti strategijos įgyvendinimo stebėseną. Veiksmingai kovos su narkotikais priemonių stebėsenai reikalingi duomenų rinkimo ir poveikio rodikliai, tad EUDA išplės savo politikos vertinimo priemonių rinkinį, kad būtų galima tiksliai stebėti pažangą ir rezultatus, sudarant palankesnes sąlygas laiku pakoreguoti strategiją, kad ji būtų kuo veiksmingesnė.

10.2. Stiprinti prasmingą bendradarbiavimą su pilietine visuomene

Siekiant veiksmingų atsakomųjų politinių priemonių, reikia įtraukti tuos, kuriems su narkotikais susijusios problemos daro tiesioginį poveikį, pasinaudojant jų patirtimi, kad būtų galima remiantis ja priimti pagrįstus ir praktinius sprendimus. Pilietinė visuomenė yra labai svarbi formuojant kovos su narkotikais politiką nacionaliniu, ES ir tarptautiniu lygmenimis. ES lygmeniu Pilietinės visuomenės forumas narkotikų tema ir toliau bus neatsiejama strategijos įgyvendinimo dalis. Be to, EUDA, vykdydama savo naujus įgaliojimus, stiprins savo nuolatinį bendradarbiavimą su pilietine visuomene.

Nacionaliniu lygmeniu formuojant ir įgyvendinant politiką ir priemones reikėtų pasinaudoti tiesioginėmis pilietinės visuomenės žiniomis apie naujas tendencijas ir veiksmingus atsakomuosius veiksmus. Siekiant remti visapusiškos ir įtraukios politikos plėtojimą, labai svarbu užtikrinti tinkamą išteklių paskirstymą visoms su narkotikais susijusioms tarnyboms ir skatinti pilietinės visuomenės dalyvavimą visais lygmenimis.

10.3. Plėsti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės ryšius kovos su narkotikais politikos srityje

Neteisėti narkotikai daro poveikį visiems visuomenės aspektams, įskaitant darbo vietą, o organizuotas nusikalstamumas dažnai įsiskverbia į teisėtą ekonomiką neteisėtos prekybos narkotikas palaikymo tikslu. Valstybės narės raginamos bendradarbiauti su privačiuoju sektoriumi, kad būtų sumažinta narkotikų pasiūla ir paklausa ir būtų sprendžiama su narkotikais susijusios žalos problema. Komisija remsis Europos uostų aljanso sėkme užmegzdama **glaudesnius ryšius su privačiojo sektoriaus veiklos vykdytojais.**

Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės ryšių plėtojimas yra labai svarbus kovojant su prekyba narkotikais, nusikaltėlių įsiskverbimu ir narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų naudojimu ne pagal paskirtį, ypač su tokiais sektoriais kaip pašto paslaugų sektorius. Šie partnerystės ryšiai taip pat turėtų būti stiprinami sveikatos ir socialinės reintegracijos srityse, skatinant bendradarbiavimą su privačiojo sektoriaus subjektais, galinčiais diegti novatoriškus sveikatos priežiūros sprendimus. Šiuo visapusišku požiūriu siekiama sujungti įvairių sektorių pastangas, kad būtų veiksmingai sprendžiamos su narkotikais susijusios problemos.

Pagrindiniai prioritetai

Komisija, bendradarbiaudama su ES Taryba ir valstybėmis narėmis, planuoja:

- **stiprinti tarptautinius dialogus narkotikų klausimais su trečiosiomis šalimis ir regionais, be kita ko, dėti pastangas stiprinti ir plėsti tarptautinius kovos su sintetiniais narkotikais aljansus;**
- **toliau vadovauti ES dalyvavimui JT kovos su narkotikais politikos procesuose ir propaguoti žmogaus teises bei subalansuotą požiūrį į kovos su narkotikais politiką.**

Komisija, padedant ES agentūroms, planuoja:

- **stiprinti operatyvinį bendradarbiavimą kovojant su neteisėta prekyba narkotikais su šalimis kandidatėmis ir pagrindinėmis trečiosiomis šalimis bei regionais;**

- **suvienyti pastangas su valstybėmis narėmis siekiant pažangos Europos kovos su narkotikais koalicijos veikloje.**

Komisija ir valstybės narės turėtų:

- **aktyviau bendradarbiauti su Pilietinės visuomenės forumu narkotikų tema;**
- **skatinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės ryšius kovos su narkotikais politikos srityje.**

Išvada

Šiandieninėje nenusipėjamoje narkotikų aplinkoje ES turi aktyviai numatyti grėsmes, užkirsti kelią žalai ir ryžtingai veikti, kad apsaugotų sveikatą ir užtikrintų saugumą.

Organizuotas nusikalstamumas ir prekyba narkotikais kenkia pasauliniam saugumui, kurstydami smurtą, korupciją ir nestabilumą bendruomenėse, o stiprūs nauji sintetiniai narkotikai kelia didelių sveikatos problemų. Būtinios griežtos ir integruotos atsakomosios priemonės, pabrėžiant pasirengimą ir prevenciją.

Labai svarbu stiprinti visuomenės sveikatos struktūras, orientuotas į prevenciją, gydymą, socialinę reintegraciją ir žalos mažinimą teikiant nuolatinę priežiūrą. Ne mažiau svarbu stiprinti teisėsaugą, kartu skatinant partnerystės ryšius, kuriuos palaikant pirmenybė teikiama žmonių gerovei. Siekiant apsaugoti mūsų socialinę struktūrą ir padėti mūsų partneriams nustatyti pasaulinius standartus, labai svarbu rasti tvarių sprendimų.

Komisijos strategijoje pateikiama išsami sistema, kaip nuosekliai spręsti su neteisėtais narkotikais susijusias problemas, padedant suinteresuotiesiems subjektams apsaugoti piliečius ir bendruomenes nuo organizuoto nusikalstamumo narkotikų srityje ir jo daromos žalos. Šia strategija nustatytu integruotu ir visos visuomenės įtraukimo požiūriu susiejama sveikatos ir saugumo politika, didinama nauda sveikatai ir stiprinamos saugumo priemonės. Komisija tikisi aptarti šiuos itin svarbius klausimus su Europos Parlamentu ir Taryba.

Siekiant užtikrinti visapusiškas atsakomąsias priemones ir saugesnę bei sveikesnę ateitį visiems, labai svarbu derinti saugumo ir sveikatos srityse dedamas pastangas.